

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ
RESİM PROGRAMI

DOKU UNSURUNUN BİR İFADE BİÇİMİ OLARAK SANAT
ESERLERİNE YANSIMALARI

LİSANS BİTİRME TEZİ

Muhammed Can KAYA / 191303025

TEZ DANIŞMANI

Doç. Ayça ALPER AKÇAY

ERZURUM-2024

ÖNSÖZ

Lisans eğitim sürecim boyunca eşsiz sanatçı kimliğiyle bilgi ve deneyimlerini benden hiçbir zaman esirgemeyen, her an yanımda olup desteklerini benden esirgemeyen ve tanıştığım ilk günden beri kendisini her zaman ailemden biri olarak gördüğüm hocam, danışmanım Sayın Doç. Ayça ALPER AKÇAY'a, yine bu süreçte göstermiş olduğu ilgi ve desteğiyle her an yanımda olup beni dinleyen ve destekleyen Sayın Arş. Gör. Emine Tuba ERDOĞAN'a ve lisans eğitimim boyunca maddi manevi her zaman yanımda olup beni destekleyen abime, ablama ve biricik anneme sonsuz teşekkürler dilerim.

Erzurum 2023

Muhammed Can KAYA

ÖZET

LİSANS BİTİRME TEZİ

DOKU UNSURUNUN BİR İFADE BİÇİMİ OLARAK SANAT ESERLERİNE YANSIMALARI

Muhammed Can Kaya

Danışman: Doç, Ayça ALPER AKÇAY

Geçmişten günümüze birçok sanatçının eserlerinde doku yansımaları görülmektedir. Bu şekilde sanatçılar dokuyu birbirinden farklı tekniklerde kullanmışlardır. Lisans bitirme tezi üzerine hazırlanmış olan bu çalışmanın ilk bölümünde, sanatta bir ifade biçimi olarak kullanılan doku unsurunun üzerine hem sanatçıların vurgulamaya çalıştıkları anlamları hem de doku unsurunun sanat eserlerine nasıl yansıdıkları açısından değerlendirmeler yapılmaktadır.

Tezin ikinci bölümünde, uygulama çalışmalarında doku üzerine yapılmış olan gözlem ve araştırmalar sonucunda hazırlanan kişisel çalışmalara yer verilmektedir. Hazırlanan çalışmalarda genel olarak farklı malzemeler ve teknikler kullanılarak, insanlar üzerinde farklı etkilerin oluşması amaçlanmaktadır. Bununla beraber, çalışmalarda çeşitli duygular ele alınarak, doku ve malzemenin bütünlüğüne dikkat çekilerek, doku kullanımı ve malzemenin ifade biçimine dönüşmesi sağlanmaktadır.

Hazırlanan bu tez çalışmasında, dokunun sanatta bir ifade biçimi olarak kullanılması ele alınmış ve dokunun ünlü sanatçıların eserleri üzerinde nasıl bir anlam ifade edildiği üzerine değerlendirmelere yer verilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Doku, dokunsallık, malzeme, ifade biçimi, sanat, resim sanatı

ABSTRACT

UNDERGRADUATE THESIS

Painting Department

THE REFLECTIONS OF TEXTURE AS A FORM OF EXPRESSION ON ARTWORKS

Muhammed Can KAYA

Advisor: Ayça ALPER AKÇAY

From past to present, texture reflections are seen in the works of many artists. In this way, the artists used the texture in different techniques. In the first part of this study, which was prepared on the undergraduate thesis, evaluations are made on the texture element, which is used as a form of expression in art, in terms of both the meanings that the artists try to emphasize and how the texture element is reflected in the works of art.

In the second part of the thesis, personal studies prepared as a result of observations and researches on tissue in application studies are included. In the studies prepared, it is aimed to create different effects on people by using different materials and techniques in general. In addition, the use of texture and the transformation of the material into a form of expression are provided by considering various emotions in the works, drawing attention to the integrity of the texture and material.

In this thesis study, the use of texture as a form of expression in art is discussed and evaluations are made on how texture is expressed on the works of famous artists.

Keywords: Texture, tactility, material, expression format, art, painting

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
GÖRSEL DİZİNİ.....	vi
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	3
SANATTA 'DOKU' UNSURU.....	3
Sanatta Dokunun Tanımı.....	3
Doku Çeşitleri.....	4
Doğal (Gerçek doku).....	4
Yapay Doku.....	5
Taklit Doku.....	6
Soyut Doku.....	7
İcat Edilmiş Doku.....	9
İKİNCİ BÖLÜM.....	10
SANATTA DOKU UNSURUNA DAYALI İFADE YÖNTEMLERİ.....	10
Dokunun Sanat Eserlerine Yansımaları.....	10
Yves Kline.....	11
Piero Manzoni.....	17
Lucio Fontana.....	19
Alberto Burri.....	21
Antoni Tàpies.....	23
Julian Schnabel.....	28
Jean Dubuffet.....	29
Braque.....	31

Pablo Picasso	32
Jackson Pollock	34
Kwang Young.....	39
Henk Peeters	42
Otto Piene	46
Pierre Soulages	49
Gunter Uecker.....	52
Jean Fautrier	56
Leyla Gamsız.....	57
Mark Bradfort	59
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	61
SANATTA MALZEMEYLE İFADE VE DOKU ÜZERİNE UYGULAMALAR.....	61
SONUÇ	67
KAYNAKÇA	68
İNTERNET KAYNAKLARI.....	70
GÖRSEL KAYNAKLAR	71

Görsel 1. Pablo Picasso, "Les Femmes d'Alger (O. J. R.)", 1911-12, yağlı boya, 149,5 x 309,5 cm, Musée d'Art Moderne, Paris, Fransa	32
Görsel 2. Jackson Pollock, "No. 5, 1948", 1948, yağlı boya, 197,8 x 130,5 cm, Museum of Modern Art, New York, ABD	34
Görsel 3. Kwang Young, "The Red and Blue", 1968, yağlı boya, 100 x 100 cm, Seoul National University of Arts, Seul, Güney Kore	39
Görsel 4. Henk Peeters, "The Red and Blue", 1968, yağlı boya, 100 x 100 cm, Museum of Modern Art, New York, ABD	42
Görsel 5. Otto Piene, "The Red and Blue", 1968, yağlı boya, 100 x 100 cm, Museum of Modern Art, New York, ABD	46
Görsel 6. Pierre Soulages, "The Red and Blue", 1968, yağlı boya, 100 x 100 cm, Museum of Modern Art, New York, ABD	49
Görsel 7. Gunter Uecker, "The Red and Blue", 1968, yağlı boya, 100 x 100 cm, Museum of Modern Art, New York, ABD	52
Görsel 8. Jean Fautrier, "The Red and Blue", 1968, yağlı boya, 100 x 100 cm, Museum of Modern Art, New York, ABD	56
Görsel 9. Leyla Gamsız, "The Red and Blue", 1968, yağlı boya, 100 x 100 cm, Museum of Modern Art, New York, ABD	57
Görsel 10. Mark Bradfort, "The Red and Blue", 1968, yağlı boya, 100 x 100 cm, Museum of Modern Art, New York, ABD	59
Görsel 11. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	61
Görsel 12. SANATTA MALZEMEYLE İFADE VE DOKU ÜZERİNE UYGULAMALAR.....	61
Görsel 13. SONUÇ	67
Görsel 14. KAYNAKÇA	68
Görsel 15. İNTERNET KAYNAKLARI.....	70
Görsel 16. GÖRSEL KAYNAKLAR	71
Görsel 17. Görsel 14. Piero Manzoni, "Achrome", 1968, yağlı boya, 100 x 100 cm, Museum of Modern Art, New York, ABD	71

GÖRSEL DİZİNİ

- Görsel 1.** Henrique Oliveira, Conundrum 'Muamma', Ağaç kabuğu, 70 × 175 × 110 cm, 2020 4
- Görsel 2.** Pablo Picasso, Guitar, Sheet music and Glass 'Gitar, Notalar ve Cam', Karışık teknik kolaj, 47.9 × 37.5 cm, 1912..... 5
- Görsel 3.** Kim Tschang-Yeul, Waterdrops 'Su damlaları', Kenevir bezi üzerine yağ, 72,7 × 60,3 cm, 1993 6
- Görsel 4.** Kim Tschang-Yeul, Waterdrops 'Su damlaları' isimli eserinden bir ayrıntı..... 7
- Görsel 5.** Roy Lichenstein, Cubist Still Life With Playing Cards 'Oyun kartları ile kübist natürmort', Tuval üzerine yağlı boya ve magna, 244 × 152, 1974..... 8
- Görsel 6.** Brian Fridge, "Vault Sequence "Ardışık Kubbe", Buzdolabı dondurucusu, 1997.. 9
- Görsel 7.** Yves Klein, Untitled Blue Sponge Relief Made for the Hall of Gelsenkirchen Opera - Theater 'Gelsenkirchen Opera Binası için İsimsiz Sünger Rölyef', Sünger üzerine kuru pigment ve reçine, 500 × 998 cm, 1957-59..... 11
- Görsel 8.** Yves Klein, Sculpture éponge bleue sans titre, Mavi sünger heykel', 63,5 × 1 × 20,3 cm, 1959..... 12
- Görsel 9.** Yves Klein, L'Arbre, grande éponge bleue SE 71 'Ağaç, büyük mavi sünger', 150 × 90 × 42 cm, 1962..... 13
- Görsel 10.** Klein, Relief éponge bleu (RE 21), 'Mavi sünger kabartma', Panelde saf pigment ve sentetik reçine, doğal süngerler ve çakıl taşları, 198 × 163 cm, 1960 14
- Görsel 11** Klein, Relief éponge bleu (RE 51), 'Mavi sünger kabartma', Panelde saf pigment ve sentetik reçine, doğal süngerler ve çakıl taşları, 106 × 105 cm, 1959 14
- Görsel 12.** Klein, Relief éponge bleu (RE 51) 'Mavi sünger kabartma' eserinden bir ayrıntı 15
- Görsel 13.** Klein, Le Rose du Bleu 'Mavi Gül' (RE22), Panelde saf pigment ve sentetik reçine, doğal süngerler ve çakıl taşları, 199 × 153 cm, 1960..... 16
- Görsel 14.** Piero Manzoni, Achrome 'Akrom' Tuval üzerine kaolin, 61 × 81 cm (24 × 31,9 inç), 1957-58..... 17
- Görsel 15.** Piero Manzoni, Achrome 'Akrom', Tuval üzerine kaolin, 70 × 90 cm, 1958 17
- Görsel 16.** Piero Manzoni, Achrome 'Akrom', Tuval üzerine kaolin, 70,3 × 100,3 cm (27,7 × 39,5 inç), 1958-59 18
- Görsel 17.** Lucio Fontana, Concetto Spaziale Attese 'Mekânsal konsept boşluk', Tuval üzerine sentetik boya (zeytin yeşili), 51 3/8 × 98 5/8 inç (130,5 × 250,5 cm), 1959 19

Görsel 18. Lucio Fontana, Spatial Concept Waiting 'Uzamsal konsept beklemek', Tuval, 93 × 73 cm, 1960	19
Görsel 19. Lucio Fontana, Concetto Spaziale 'Mekânsal konsept', Tuval Üzerine Su Bazlı Boya, 91x121 cm, 1959.....	20
Görsel 20. Alberto Burri, Sacco Composizione (Composition) 'Sacco kompozisyon', Çul, kanvas, kumaş ve kanvas üzerine ponza taşı, 44,5 × 36 cm, 1953	21
Görsel 21. Alberto Burri, 'Sacco 5P', Tuval üzerine çuval bezi, kumaş, akrilik ve kumaş, 149 x 129,5 cm, 1953	22
Görsel 22. Antoni Tàpies, Great Painting 'Büyük Resim,, 1958, Tuval üzerine mermer tozu ve kum ile yağ, 200,7 x 262,9 cm	23
Görsel 23. Antoni Tàpies, Painting No: LXXXIV, 'Resim no: LXXXIV', Ahşap üzerine monte edilmiş kanvas üzerine karışık teknik, 130 × 97 cm, 1958	25
Görsel 24. Antoni Tàpies, Peinture grise et verte (Grey and Green Painting) 'Gri ve yeşil tablo', Tuval üzerine yağlı boya, epoksi reçine ve mermer tozu, 114 x 161,3 cm, 1957.....	27
Görsel 25. Julian Schnabel, 'Kırmızı Pencere Önünde Oto portrem', 228,6 x228.6 cm, ahşap Üzerine tabak ile karışık teknik, 1982.....	28
Görsel 26. Jean Dubuffet, Butterfly-Wing Figure, mukavva üzerine, kelebek kanatları, guaj boya, 25 x 18,5 cm, 1953	29
Görsel 27. Jean Dubuffet, The Cow with the Subtile Nose 'İnce burunlu inek', Tuval üzerine yağlı boya ve emaye, 88,9 × 116, 1 cm, 1954.....	30
Görsel 28. Braque, Bouteille et intruments de musique 'Bouteille ve müzik aletleri', Karışık teknik kolaj, 53 x 75 cm 1918	31
Görsel 29. Braque, Violin and Pipe 'Violin ve Boru', karık teknik kolaj, 74 × 106, 1913	31
Görsel 30. Pablo Picasso, Guitar 'Gitar', Karışık teknik kolaj, 66,4 × 49,6 cm, 1913.....	32
Görsel 31. Picasso, Bottle of Vieux Marc, Glass, Guitar and Newspaper 'Vieux Marck şışesi, Bardak, Gitar ve Gazete', karışık teknik kolaj, 46,7 × 62,5 cm, 1913.....	33
Görsel 32. Jackson Pollock, Blue Poles 'Mavi Kutuplar', Tuval üzerine yağlı boya, emaye, cam parçaları ve alüminyum, 212,1 × 488,9 cm, 1952.....	34
Görsel 33. Jackson Pollock, Blue Poles 'Mavi Kutuplar', isimli eserinden bir ayrıntı	35
Görsel 34. Jackson Pollock, Full Fathom Five, Tuval üzerine yağlıboya, çivi, raptiye, düğme, anahtar, madeni para, sigara ve kibrit çöpleri, 129,2 x 76,5 cm, 1947.....	35
Görsel 35. Jackson Pollock, 'Full Fathom Five' isimli eserinden bir ayrıntı.....	36
Görsel 36. Jackson Pollock, Convergence 'Number 10', Tuval üzerine vernikli boya, 237,49 × 393,7 cm, 1953	37

Görsel 37. Jackson Pollock Convergence 'Number 10' isimli eserinden bir ayrıntı.....	38
Görsel 38. Kwang Young, Aggregations 'Toplama', Kore dut kağıdı ile karışık teknik, 150 × 150 cm (59 1/16 × 59 1/16 inç), 2012	39
Görsel 39. Young, Aggregations 'Toplama', Kore dut kağıdı ile karışık teknik, 132 × 195 cm (51 15/16 × 76 3/4 inç), 2015	40
Görsel 40. Kwang Young, Aggregations 'Toplama', Pleksiglas kutuda kore dut kağıdı ile karışık teknik, 74 × 118 cm (29 1/8 × 46 7/16 inç), 2021	40
Görsel 41. Kwang Young, Aggregations 'Toplama', Kore dut kağıdı ile karışık teknik, 110 × 110 cm (43 5/16 × 43 5/16 inç), 2015	41
Görsel 42. Henk Peeters, 5 pieces of cotton wool '5 parça pamuk', Kumaş üzerine pamuk yünü, 80,3 × 75,1 cm, 1962.....	42
Görsel 43. Henk Peeters, Witte Veertjez op Zwart 'Siyah üzerine beyaz tüyler', boyalı tahta üzerinde keçe kumaş üzerine tüyler, 131,7 × 111,8 cm, 1962	42
Görsel 44. Henk Peeters, 'Sarah-1', Tekstil ve yapay saç, 55 × 50,5 × 9 cm, 1996	43
Görsel 45. Henk Peeters, '62/00-19B', Sentetik folyo üzerine sentetik kürk, 95,3 × 45,4 cm, 1965	44
Görsel 46. Henk Peeters, Red fur on red 'Kırmızı üzerine kırmızı kürk', Tekstil üzerine plastik folyo üzerine suni kürk, 66,1 × 40,1 cm, 2000.....	45
Görsel 47. Otto Piene, Gas 'Gaz', Kağıt üzerine ateş guajı, 99 × 65 cm, 1977	46
Görsel 48. Otto Piene, Sky event 1 'Gökyüzü olayı 1', Tuval üzerine yağ ateşi ve duman....	47
100 × 100 cm 1981-86	47
Görsel 49. Otto Piene, Black and Fire 'Siyah ve Ateş', Siyah boyalı karton üzerine karışık teknik (ateş, guaj) 96 × 67,5 cm, 1974	48
Görsel 50. Pierre Soulages, Peinture, Tuval üzerine yağlı boya, 324 × 362 cm, 1987	49
Görsel 51. Pierre Soulages, Peinture, Tuval üzerine akrilik, 130 × 102 cm, 220.....	50
Görsel 52. Pierre Soulages, Peinture, Tuval üzerine akrilik, 61 × 181 cm, 2011.....	51
Görsel 53. Gunter Uecker, Organische Struktur 'Organik Yapı', Panel üzerine monte edilmiş tuval üzerine çivi ve yağlı boya, 110 × 110 × 8 cm, 1962	52
Görsel 54. Gunter Uecker, Organische Struktur 'Organik Yapı' eserinden bir ayrıntı	52
Görsel 55. Gunter Uecker, Wind 'Rüzgar', Ahşap üzerine serilmiş tuval üzerine boyalı çiviler 200 × 160 cm (78 3/4 × 63 inç), 1930	53
Görsel 56. Gunter Uecker, Wind 'Rüzgar' eserinden bir ayrıntı	54
Görsel 57. Gunter Uecker, Doppelspirale 'Both' (İkili spiral), Ahşap üzerine tuval üzerine çivi ve beyaz boya 200 x 160 cm (8 3/4 x 63 inç), 2019	55

Görsel 58 Gunter Uecker, White Field 'Beyaz Alan', Boyalı kanvas üzerine boyalı çiviler ...	55
87,2 x 87,2 x 6,8 cm (34 3/8 x 34 3/8 x 2 3/4 inç), 1964	55
Görsel 59. Jean Fautrier, Sarah, Tuvale gerili kağıt üzerine yağlı boya, pastel tozları ve kurşundan yapılmış koyu renk boyalar, 116 x 80,7 cm, 1943	56
Görsel 60. Leyla Gamsız, Nü portre, Karton üzerine karışık teknik, 45 × 33 cm, 1984	57
Görsel 61. Leyla Gamsız, Kadınlar, Tuval üzerine yağlı boya, 46 × 35, 1989	57
Görsel 62. Leyla Gamsız, Nü, Tuval üzerine yağlı boya, 46 × 35 cm, 1989	58
Görsel 63. Mark Bradfort, White Painting 'Beyaz Tablo' Tuval üzerine karışık teknik ve kolaj, 259 × 366, 2009	59
Görsel 64. Mark Bradfort White Painting 'Beyaz Tablo' isimli eserinden bir ayrıntı	60
Görsel 65. Mark Bradfort, White Painting 'Beyaz Tablo' isimli eserinden bir ayrıntı	60
Görsel 66. İsimsiz, tuval üzerine yün, karışık teknik, 35 × 50	61
Görsel 67. İsimsiz, tuval üzerine yün, karışık teknik, 35 × 50	62
Görsel 68. İsimsiz, tuval üzerine yün, karışık teknik, 35 × 50	63
Görsel 69. İsimsiz, tuval üzerine yün, karışık teknik, 35 × 50	64
Görsel 70. İsimsiz, tuval üzerine yün, karışık teknik, 35 × 50	65
Görsel 71. İsimsiz, tuval üzerine yün, karışık teknik, 35 × 50	66

GİRİŞ

"Doku Unsurunun Bir İfade Biçimi Olarak Sanat Eserlerine Yansımaları" isimli Lisans bitirme tezi, uzun süredir üzerinde düşünülüp araştırılmakta olan "doku" unsurunun sanata yansımaları ve sanat tarihinde adını dünyaya duyurmayı başaran ünlü sanatçıların eserlerinde dokuyu bir ifade biçimi olarak nasıl anlamlandırdıklarına dair incelemelerde bulunulmuştur. Hazırlanan tez bağlamında doku yansımalarının görüldüğü eserlerde, doku, malzeme ve boyanın bir araya gelerek anlamsal bir ifadenin oluşturulabileceğine inanılarak, bu konudaki araştırmaları ve uygulama çalışmalarını kapsamaktadır.

Söz konusu tezde geçmişten günümüze kadar halâ konuşulan ve birçok insanın halâ da üzerinde araştırmalar yapmaya devam ettiği, doku unsurunun sanat eserlerinde birbirinden farklı şekillerde, farklı teknik ve malzemeler kullanılarak eserlere yansımalarından yola çıkılarak, bu bağlamda da incelenerek ifade edilmeye çalışılmıştır.

Doku unsuru çevremizde, her an her yerde gördüğümüz nesne ve varlıkların karakteristik özelliklerini yansıtmaktadır. Doku unsuru farklı şekillerde, farklı teknik ve malzemeler kullanılarak resim, heykel vb. birçok alanda, birbirinden farklı şekillerde yansıtılmaktadır. Sanatta doku kavramı, izleyicilerin dokunma ve görme duygusunu hareket geçirir ve insanların farklı duygular hissetmelerini sağlamaktadır. Doku, sanatta birçok farklı yollarla ifade edilmiştir. Bazen yüzeylerde boyalarla oluşturulurken, bazen de günlük hayatta görülen atık malzemeler denilen nesnelere oluşturulmaktadır. Bunun yanı sıra doku kimi zaman bazı nesnelerin kendi dokusu kullanılarak, hiçbir işlem yapılmadan izleyici karşısına sunulurken kimi zaman da karışık teknikler kullanılarak izleyici karşısına çıkmaktadır.

Söz konusu eserlerde, nesnelerin dokusal özellikleri kullanılarak ışık - gölge oldukça etkili bir şekilde yansıtıldığı görülmektedir. Sanat eserlerinde doku unsurunun bu şekilde farklı yollarla vurgulanması, nesne yanılması da güçlendirdiği görülmektedir. Bu da nesnelerin hem kendi hacimlerini hem de izleyiciler karşısında kendi dokusal özelliklerinin doğru bir şekilde algılanmasını sağlamaktadır. Bu bağlamda geçmişten günümüze kadar sanata farklı bir bakış açısı getiren doku, farklı tekniklerle kullanılmasıyla da varlığını devam ettirmektedir. Doku unsuru, geçmiş zamanlardan beri oldukça yoğun bir şekilde kullanılmış ve sanata farklı bir ifade biçimi olarak bu zamana kadar da halâ kullanılmakta olduğu görülmektedir. Söz konusu tezde de sanatta doku unsurunun, sanatta farklı bir ifade biçimi olarak yansımaları üzerine araştırmalar yapılmıştır.

Hazırlanan lisans bitirme tezinin ilk bölümünde doku unsurunun hangi tekniklerle ve nasıl bir anlatımla sanat eserlerinde ifade edildiğini aktarmak amacı ile öncelikle bu konu ile ilgili sanatçıların eserleri incelenmiştir. Sanatçıların dokuyu ifade ediş tarzlarına yer verilmiş olup, söz konusu sanatçıların eserleri düşünsel ve teknik anlamında araştırılmıştır.

Tezin üçüncü bölümünde farklı teknik-yöntem ve malzemeler kullanılarak, sanatta dokunun kullanımlarını kendi sanatçı kimliğinin ana unsuru haline getirmiş olan tez araştırmacısının uygulama çalışmalarının yer aldığı görsellere yer verilmiştir. Hazırlanan bu tez çalışması, insanlara dokunsallık etkisini uyandırırken bunun yanında görsel dokunsallığında güçlü bir şekilde hissedilmesinin önemi ve dokunun insanların özgürleşmeleri açısından etkili bir ifade biçimi olduğunu anlatmak açısından önem taşımaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

SANATTA DOKU UNSURUNA DAYALI İFADE YÖNTEMLERİ

Dokunun Sanat Eserlerine Yansımaları

Sanat alanında 'doku' unsuru birçok sanat eserinde karşımıza çıkmaktadır. Sanatçılar dokuyla birlikte sanata farklı bir bakış açısı kazandırdıkları görülmektedir.

Doku kullanımını resim sanatında sıklıkla karşımıza çıkan bir unsurdur ve sanata farklı etkiler yaratır. Bu anlamda birçok sanatçının eserlerinde bu etkileri görmekteyiz. Resmi oluşturan elemanların bir araya gelmesi ve bu elemanların özellikleri yapıt üzerinde kullanım şekline bağlı olarak farklı etkiler yaratır. Günümüzde yapıta ait malzeme ya da elemanların karakter bakımından doyurucu olması ve kullanılış bakımından işlevsel anlatımları, büyük ölçüde ön plandadır. Resim yapıtında dokunma dürtüsü uyandıran ve yapıta ait olan dokunun derecesi göz ardı edilmemelidir. Dokunma hissinin resim yapıtında kullanılması boyanın kendine özgü özelliğinde toplanır (Bigalı, 1999: 274).

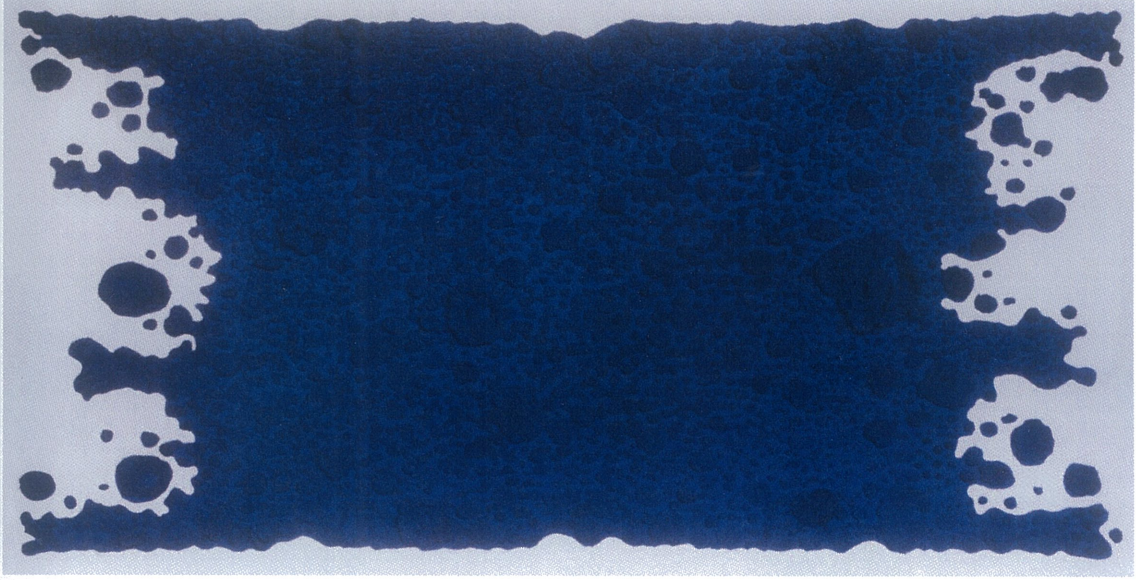
Dokunun sanat içerisinde etkileri uzun yıllardır devam etmektedir. Bu devamlılığı sanat eserlerinde görmek mümkündür. Sanatçılar eserlerinde farklı malzemeler kullanarak, farklı görsel ifadeler veya bir etki yarattıkları görülür. Malzemeler temsil ettikleri konudan çağrışım yapılarak ortaya çıkarılmalı veya tamamen temsil ettikleri konudan bağımsız olarak kullanılmalıdır (Smith, 2003: 115). Bu bağlamda bakacak olursak sanatta malzeme kullanımı doku etkisini yaratmada oldukça önemli olduğu söylenebilir. Sanatta doku oluşturmada ki malzeme kullanımı izleyiciye farklı görsel algılar yaratır ve üzerinde farklı düşüncelere sahip olmasını sağlar.

Tez bağlamında doku unsurunun yansımalarını gördüğümüz birçok sanatçı ve önemli çalışmaları bulunmaktadır.

Yves Kline

Görsel 7.

Yves Klein, Untitled Blue Sponge Relief Made for the Hall of Gelsenkirchen Opera - Theater
'Gelsenkirchen Opera Binası için İsimless Sünger Rölyef', Sünger üzerine kuru pigment ve
reçine, 500 × 998 cm, 1957-59

Yves Klein, mavi rengin boyutsuz olduğunu düşünerek saf bir yok oluş yaratmak istemektedir. Cisimlerin hiçliğe yakın soyutlanması, saf bir düşünce fenomenine dönüşmesini sağlamaktadır. Hem dokusal amaçlı hem de saf bir yok oluşu yaratabilmek için araç ve yöntemlerini genişletmiştir. Fırça yerine silindir boya rulolarını tercih etmiştir. Yağlıboya yerine ise mat sentetik reçine boya kullanmıştır. Bu teknikleri ve araçları kullanarak yansıtma özelliği olmayan bir yüzey ve yüzey dokusu elde etmek istemiştir. Dokunun kalıcılığını koruyabilmek için son katmanda kuru pigmenti tutkal gibi sürmüştür (Thompson, 2014: 250).

Görsel 8.

Yves Klein, Sculpture éponge bleue sans titre, Mavi sünger heykel', 63,5 ×1×20,3 cm, 1959

Klein'e göre sanat yapmak için, herhangi bir şey üretmeye ihtiyacı yoktur ve dünya kendi iradesiyle sanatsal bir objeye dönüşmüştür. 1958'de atölyesinde çalışırken fark ettiği ve onu farklı düşüncelere yönlendiren süngerin boyayı hemen emmesinden etkilenir. Artık sünger onun için bir çalışma aracıdır ve vahşi yaşam bulduğu bu hassas malzeme sayesinde seyircilerin portrelerini yapabileceğini düşünür (Yves Klein Resmi Sitesi).

Sayılsız küçük gözeneklerden oluşan mavi sünger heykelleri onun için bazen bir manzara, bazen sarp bir dağ, bazen ince saplarıyla komik görünümlü bitkiler, bazen kadifemsi sonsuz bir labirenti andırır ve renk akışıyla izleyicinin kafasını karıştırır. Üzerinde oluşan boşluklarda hava kadar hafif görünen mantar, yosun, lav taşları, sosis, gramofon ve ağaç gibi sünger heykeller sanki büyüyormuş gibi görünmektedir. Sanatçının rüyası diye bahsedebilen bu heykeller, havadaki akımı yakalayarak kendisini uzağa taşıtan görüntüdedirler (Hollein, 2004),

Görsel 9.

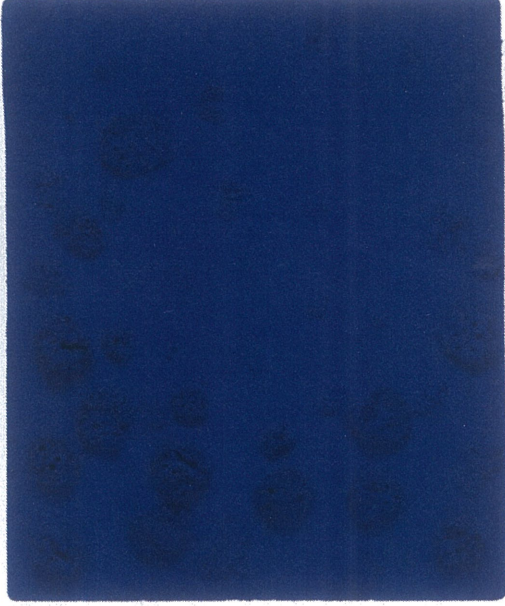
Yves Klein, L'Arbre, grande éponge bleue SE 71 'Ağaç, büyük mavi sünger', 150 × 90 × 42 cm, 1962

Ağaç isimli çalışmasında, malzemenin yumuşaklığı ve didik didik yıpranmış görünümü sayesinde, ağaç imajını daha iyi anlattığı görülmektedir. Doymuş pigment mavi, sanatçının sanatsal müdahalesiyle değişen bitki, doğal obje ve kültürel etkinliğin kesiştiği yerde durur gibidir. Bonzai ağacı görünümünde olan bu garip bitki, ince metal bir çubuk üzerinde durmakta ve ağacın tek renkli olmasıyla üç boyutlu görüntü daha da artmaktadır (Goldberg, Monnin, 2004, 29).

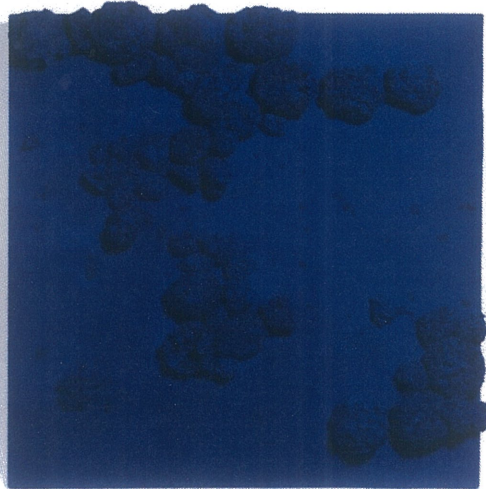
Görsel 10.

Klein, Relief éponge bleu (RE 21), 'Mavi sünger kabartma', Panelde saf pigment ve sentetik reçine, doğal süngerler ve çakıl taşları, 198 × 163 cm, 1960

Görsel 11

Klein, Relief éponge bleu (RE 51), 'Mavi sünger kabartma', Panelde saf pigment ve sentetik reçine, doğal süngerler ve çakıl taşları, 106 × 105 cm, 1959

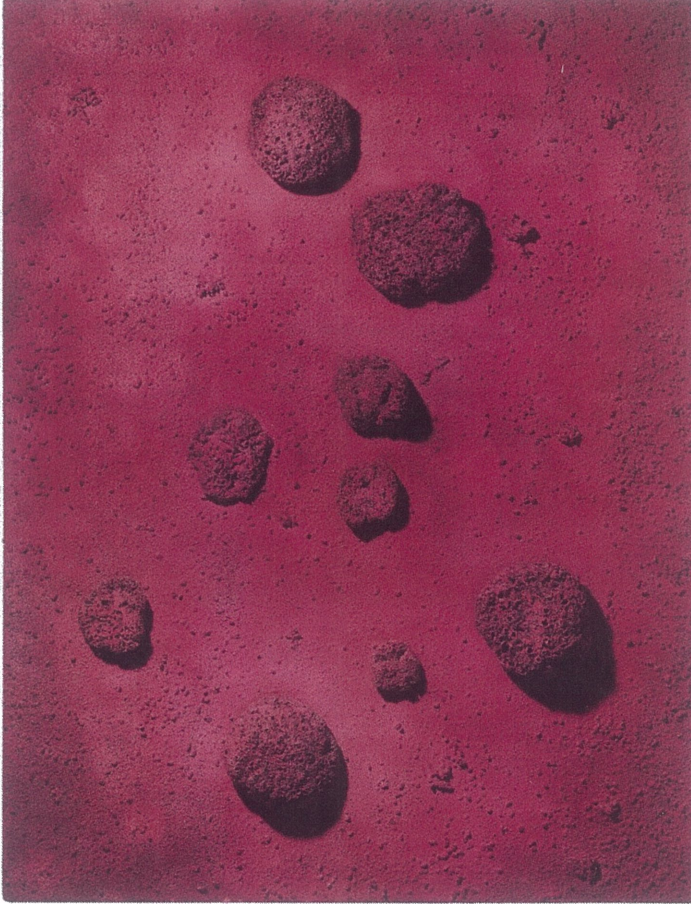
Görsel 12.

Klein, Relief éponge bleu (RE 51) 'Mavi sünger kabartma' eserinden bir ayrıntı

Görsel 13.

Klein, Le Rose du Bleu 'Mavi Gül' (RE22), Panelde saf pigment ve sentetik reçine, doğal süngerler ve çakıl taşları, 199×153 cm, 1960

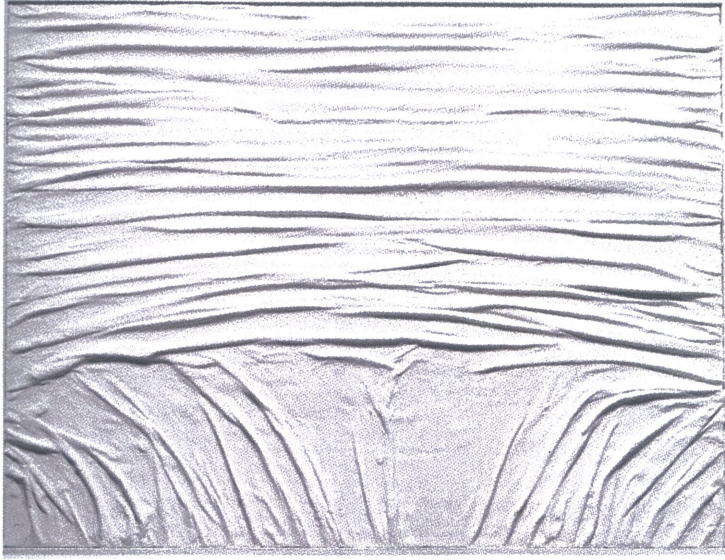
Yves Klein rölyef ve heykellerinde, diğer monokrom çalışmalarında kullanmış olduğu tek renk anlayışını bu çalışmalarında da kullandığı görülmektedir. Sanatçının yapmış olduğu bu çalışmalarında (görsel 2.4, 2.5, 2.6, 2.7) tek rengi oldukça başarılı ve dikkat çekici bir şekilde yansıtmaktadır.

Yves Klein geleneksel resim ve heykel yapma anlayışını reddeden bir sanatçıdır. Yapmış olduğu çalışmalarda da bu düşüncesinin yansımaları görülmektedir. Bu anlamda bakacak olursak sanatçının çalışmalarını sadece malzeme kullanarak üç boyutlu biçimler olarak sınırlandırmak olası değildir. Sanatçı 'boşluk' kavramını şekillendirerek ifade etmesi, ateş, hava ve suyu bir heykel malzemesi olarak yansıtmaya fikri, kendisinin hayal gücü ve yaratıcılığını ne kadar iyi bir şekilde kullandığını net bir şekilde göstermektedir.

Piero Manzoni

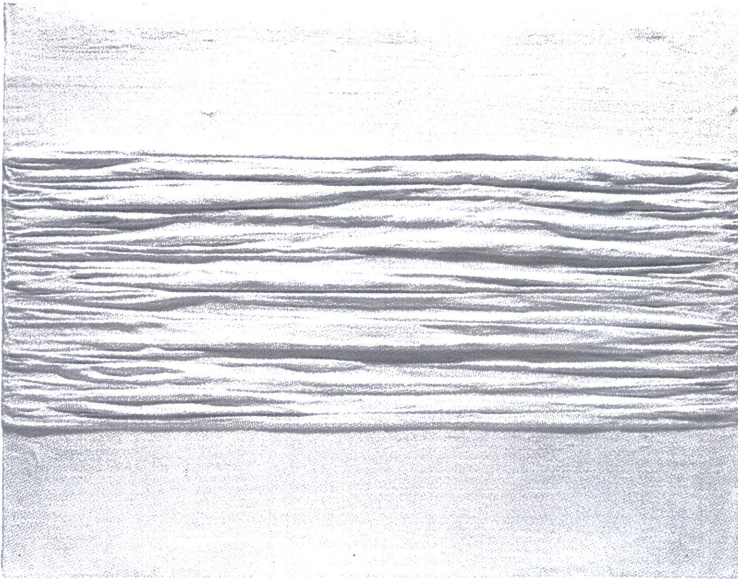
Görsel 14.

Piero Manzoni, Achrome 'Akrom' Tuval üzerine kaolin, 61 × 81 cm (24 × 31,9 inç), 1957-58

Görsel 15.

Piero Manzoni, Achrome 'Akrom', Tuval üzerine kaolin, 70 × 90 cm, 1958

Görsel 16.

Piero Manzoni, Acrome 'Akrom', Tuval üzerine kaolin, 70,3 × 100,3 cm (27,7 × 39,5 inç), 1958-59

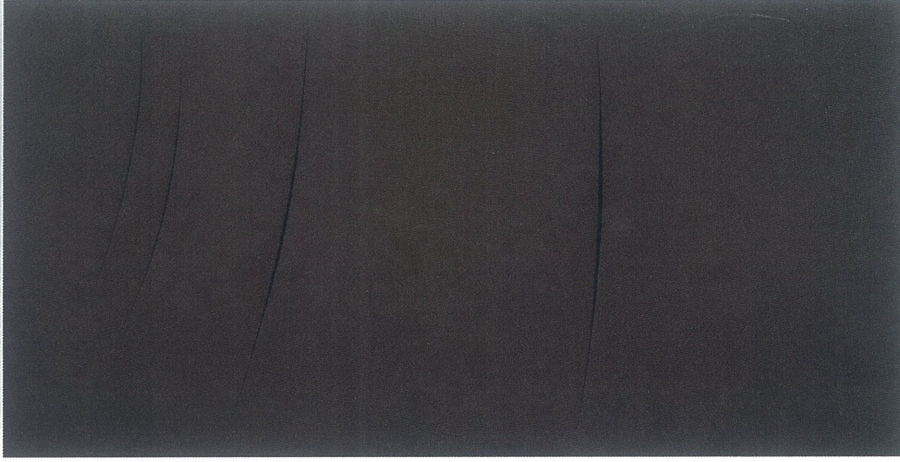
Piero Manzoni'nin ilk Achrome'ları basit bir şekilde sıvı ya da porselen çamuru ile doygunlaştırılmış renksiz yüzeylerdir. Achrome'lerde çeşitli yapay doku dokular oluşturmak için çeşitli maddeler kullanılıyordu. Bunlar; pamuk tampon, suni lif, tavşan derisi, strafor vb. malzemelerdi. Bazı Achrome'lar tamamen beyazken bazıları ise kobalt klorürün ile ıslatılarak koyulaştırılmıştır. Manzoni'nin sanatta ham madde dokusu arayışında bu ilk çalışmaları yol göstermiştir.

Manzoni aynı zamanda hem malzeme hem de kavram bakımından sanat nesnesinin doğasına dokusal yapısına meydan okumuştur. Geleneksel sanat eserlerinin dokusunun sınırlarını aşmayı ve sonsuz olanı amaçlamıştır. Dokuya neden olan fırça ya da boyanın gerçek dokusunun hüküm sürmediği yeni bir resim yaratmıştır. Manzoni'nin daha fazla vurgu yapmak istediği fikirdir. Basitçe "oluşum", sanatın yarattığı kavramdır ve bir akıntının dalgalanan dokuları basit bir şekilde yaşama sevincinin izlenimini oluşturur.

Lucio Fontana

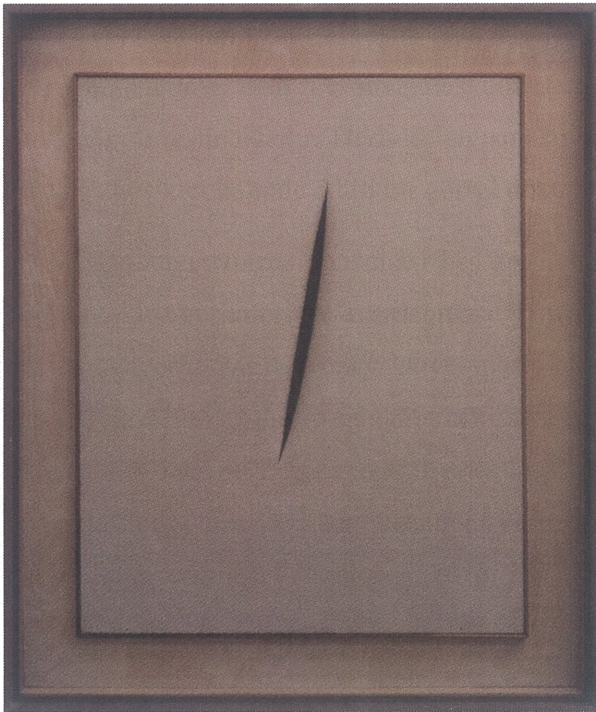
Görsel 17.

Lucio Fontana, Concetto Spaziale Attese 'Mekânsal konsept boşluk', Tuval üzerine sentetik boya (zeytin yeşili), 51 3/8 × 98 5/8 inç (130,5 × 250,5 cm), 1959

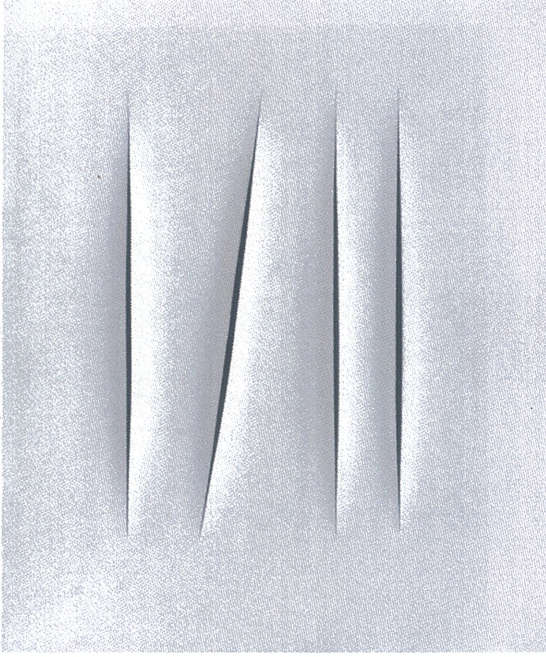
Görsel 18.

Lucio Fontana, Spatial Concept Waiting 'Uzamsal konsept beklemek', Tuval, 93 × 73 cm, 1960

Görsel 19.

Lucio Fontana, Concetto Spaziale 'Mekânsal konsept', Tuval Üzerine Su Bazlı Boya, 91x121 cm, 1959

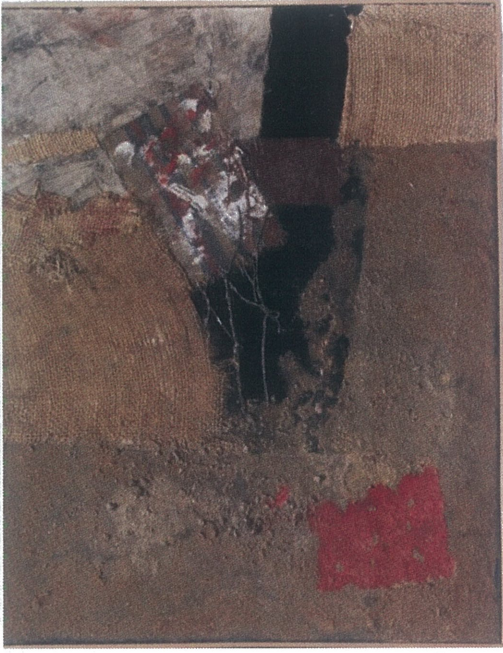
Fontana'nın uzamsal resim anlayışı ile yapmış olduğu "Concetto Spaziale" adlı eseri, hem yaralanmayı hem de invajinasyonu temsil eder. Kesik alanlar yüzeyin potansiyel sınırsızlığını taşımaktadır. Derinlik algısını tuvalin gerçek dokusunu kullanarak vermiş olan Fontana, kesikler halinde etkili bir görsel doku algısı oluşturmuştur.

Dokunun forma yansımaları beş aşamalı bir sürecin ürünüdür. Öncelikli olarak tuval bezinin sıkıca gerilmesi ve astarlanması. Tuval kurduktan sonra kesiklerin şeklini korumak için emülsiyon boya ile yüzeyi doygunlaştırarak henüz tam anlamıyla kuru olmayan tuvale, kuruma sürecinin en doğru zamanında kısa ve keskin uçlu bir bıçakla "kesiği" açılması. Siyah, sık işlenmiş, ince bir bezle açıklığın arkasını kapatıp eseri bitirmeden önce parmak yardımı ile kesigi hafifçe açarak ve doku oluşumuna etki eden zemin, boya ve araç-gereç kullanarak resme son şeklinin verilmesi (Thompson, 2014: 258).

Alberto Burri

Görsel 20.

Alberto Burri, Sacco Composizione (Composition) 'Sacco kompozisyon', Çul, kanvas, kumaş ve kanvas üzerine ponza taşı, 44,5 × 36 cm, 1953

Albert Burri, çeşitli geleneksel olmayan malzemelerle çalışmış, hatta renklendiricilerine Katran, paçavralar ve canlı küfler bile katmıştır. En çok bilinen çalışmaları ellili yılların çuval Bezinden yapılmış 'çuvallar'ıdır. Pek çok çuval bezi resimlerinde yanan kırmızı, kanlı yarayı Çağrıştırmaktadır. Burri'nin bu dünyevi materyalleri ekspresif manipülasyonu, resimdeki Vurguyu temsilden objenin kendisinin fiziksel gerçekliğine kaydırır (Fineberg, 2014; Ruhrberg, 2000). Burri tuval üzerine yırtmış olduğu bezleri paçavraları yapıştırmış, dikmiş, germiştir. Bu Basit malzemelerin üzerindeki irili ufaklı delikler ve yamalar, tıpkı boyayla yapılan biçimler Halinde plastik anlamlar kazandırmaktadır (Eti, 1971: 85).

Birbirlerine dikilerek eklenmiş çuval bezleri, yamalı, yırtık, yıpranmıştır. Bezlerin üzerindeki Yazılar, onların buğday çuvalı olduğunu göstermektedir. Ressam bu eski tuvalin bazı yerlerini Yağlı boya ile boyamıştır. Betimlemeden kaçınarak, tuvalin fiziksel gerçekliğini vurgulamaktadır. Süssüz, sıradan, eski, yoksulluğa ve toprağa gönderme yapan bu yaklaşım, sanki resmi, paranın ve Burjuvalıların elinden almayı dilemektedir. Onu Betimlemekten

soyarak orijinine, ilk geldiği yere Doğru götürmek istemektedir. Burri de resimden Tümüyle vazgeçmemiştir. Tuval, yağlıboya, bez Kullanarak resim içinde bir çözüm bulmaya çalışırken eleştirisini de gerçekleştirmiştir. Betimlemeden kaçınması, geleneksel resme karşı bir tavır içinde olduğunu göstermektedir (Giderer, 2003: 126).

Görsel 21.

Alberto Burri, 'Sacco 5P', Tuval üzerine çuval bezi, kumaş, akrilik ve kumaş, 149 x 129,5 cm, 1953

Alberto Burri, çuvala oluşturulmuş olan Patchwork yüzeyleri, bir hekim olarak sanatçının Metaforik biçimde savaş-dikiş konusunu ele almasını sağlamıştır. Sanatçı savaş sonrası duygusal ve varoluşçu içerikten ayrılarak yeni bir malzeme Gerçekliği geliştirmiştir. Resim-heykel-kabartma Arasındaki sınırları bulanıklıktan çıkarıp yeniden Tanımlamıştır. Sanatçının Sacco çalışmasında Kullanmış olduğu çuval yüzeyler birbirlerine yapıştırılarak ve dikilerek verilmiştir. Bazı yerlerde Düğümler atılarak oluşturulan bazı yerlerde de Yıpranmış küflenmiş çuvalın dokusu üzerinde Kendiliğinden oluşan delikler, sanatçının malzeme

seçimine ve malzemeyi kullanımına iyi bir Örnektir. Deliklerden biri kırmızı boya ile verilerek Yara izlenimi oluşturulmuştur (Giderer, 2003: 125).

Birbirlerine dikilerek eklenmiş çuval bezleri, yamalı, yırtık, yıpranmıştır. Bezlerin üzerindeki Yazılar, onların buğday çuvalı olduğunu göstermektedir. Ressam bu eski tuvalin bazı yerlerini Yağlı boya ile boyamıştır. Betimlemeden kaçınarak, tuvalin fiziksel gerçekliğini vurgulamaktadır. Süssüz, sıradan, eski, yoksulluğa ve toprağa gönderme yapan bu yaklaşım, sanki resmi, paranın ve Burjuvalıların elinden almayı dilemektedir. Onu Betimlemekten soyarak orijinine, ilk geldiği yere Doğru götürmek istemektedir. Burri de resimden Tümüyle vazgeçmemiştir. Tuval, yağlıboya, bez Kullanarak resim içinde bir çözüm bulmaya çalışırken eleştirisini de gerçekleştirmiştir. Betimlemeden kaçınması, geleneksel resme karşı bir tavır İçinde olduğunu göstermektedir (Giderer, 2003: 126).

Antoni Tàpies

Görsel 22

Antoni Tàpies, Great Painting 'Büyük Resim,, 1958, Tuval üzerine mermer tozu ve kum ile yağ, 200,7 x 262,9 cm

Antoni Tàpies'in soyut dışavurumcu kurt leke anlayışıyla, tek rengin tonlarında uygulayarak oluşturduğu Eserleri dikkat çekmektedir. Malzemede meydana gelen dokusal

çatlamalar, yazılar, yalın söylem biçimi, Püskürtmeler ve açık-koyu nüans geçişleri sanatçının eserlerinde gözlemlenen öğeler arasında yer almaktadır. Formlardaki ve renklerdeki yalınlığın sıkça görüldüğü eserlerinde mağara duvarlarında görülen ilkel resim Etkileri sezilmektedir. Sanatçının duygusal gücün etkin olduğu eserlerinin yanı sıra farklı disiplinleri de içine aldığı, estetik biçimleriyle izleyiciyi düşündürmeye sevk ettiği düzenlemeleri de bulunmaktadır.

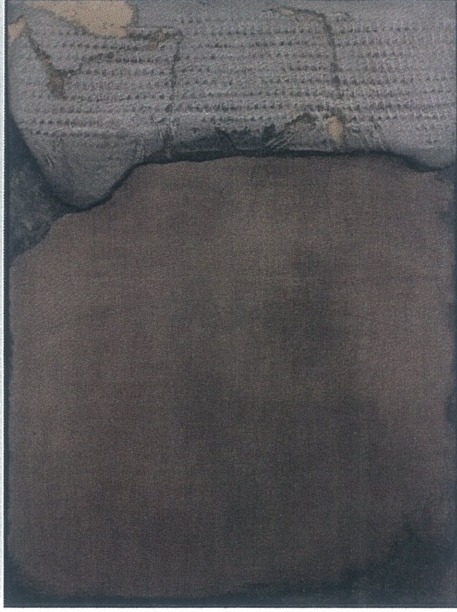
Avrupa modern Sanatına göndermede bulunan eserlerin bütününde, belirli bir harekete uyup uyulmaması değil, sanatçının Genel tavrı ve üretme biçimlerinin belirleyici olduğu gözlemlenmektedir. Aşırı duyarlılık haliyle oluşan üretim, Formların birlikte yükselişi ve kompozisyon haline getirilmesiyle son bulmaktadır.

Duygusal etki alanı, doğruları, yaşanmışlıkları Nesnelerin içsel doğasıyla birlikteliği, nesnenin malzemeye olan etkileşimi, zaman ve doğal koşullarla birlikte Geçirmiş olduğu değişim yepyeni koşullara ve birlikteliklere açıktır. Organik birliktelik, tek rengin farklı Nüanslarıyla, doğal görünümle birliktelik içindedir. Sanatçı, eserin genel biçimlendirme tavrı ile ilgili duygularını Şu şekilde belirtmektedir;

Bazen bir müzisyen gibi çalışıyorum. Varyasyonlar yapıyorum, sadece bir formun yerinden oynamasıyla Birbirinden ayırt edilebilen bir dizi tablo. Hemen hemen gözden kaçan bir değişikliğin, pek hafif bir renk farkının, Nasıl tamamen ayrı duygusal durumlar ifade edebildiğini görmek insanı şaşırtıyor. Son derece zengin bir Yapılabilir varyasyonlar, belli bir anda içgüdüsel olarak seçip tuvale yerleştirdiğimiz formlar dağarcığı var Elimizde ve biz bunları, çalışmalarımız yürüdükçe, hemen her zaman farkında olmadan icra ediyoruz. Bu Sonsuz zenginlik sanatın ne kadar analiz ve planlamaya gelmez olduğunu da kanıtıyor. Sanatçının hiçbir kurala ihtiyacı yok; malzemenin üstüne adeta psişik bir madde püskürtüyor ki, esas olan da işte bu projeksiyon (Tàpies, 2014:46-47).

Görsel 23

Antoni Tàpies, Painting No: LXXXIV, 'Resim no: LXXXIV', Ahşap üzerine monte edilmiş kanvas üzerine karışık teknik, 130 × 97 cm, 1958

Görsel 24.

Antoni Tàpies, Ay ve Kafa, 1994, Yapıştırılmış kağıt üzerinde boya ve vernik 171.5 x 153 cm

Antoni Tàpies dokulu bir yüzey üzerinde malzemenin sürtülerek iz çıkarmasıyla oluşan lekelerle resmine Rastlantısal bir zemin oluşturmaktadır. Frotaj adı verilen bu tekniği birçok gerçeküstücü ressam uygulamıştır. Sözen ve Tanyeli frotaj terimini şu şekilde açıklamaktadır;

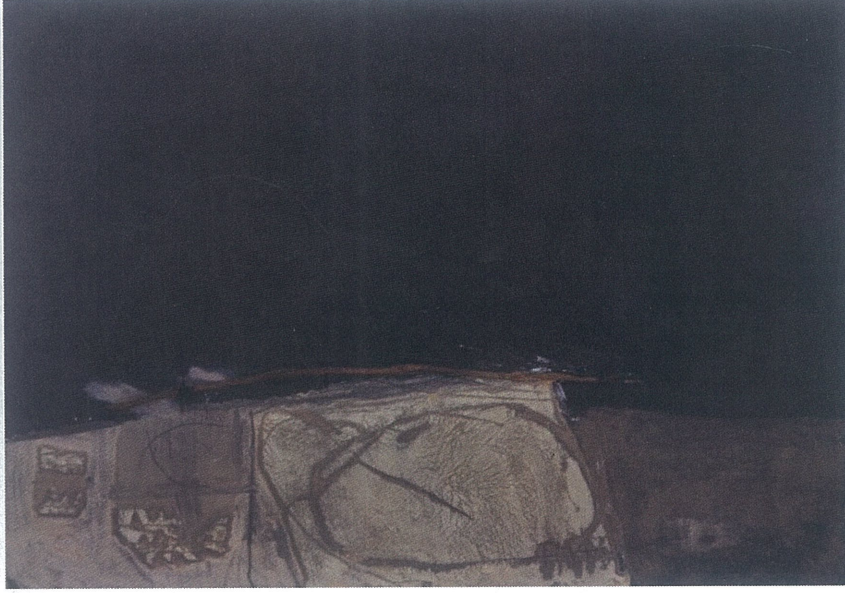
Frotaj (Frottage) gerçeküstücü akım sanatçıları tarafından kullanılan bir teknik. Hafif girintili-çıkıntılı, pürüzlü Bir yüzey üzerine yerleştirilen bir kağıda kömür kalem sürterek kopya etmek anlamına gelir. Bu işlem sonucunda doku oluşumu kağıt üzerine geçirilir (Sözen & Tanyeli, 2001:87).

Dışavurumculuğun önemli katkıları sonucu modernist bir yöntem olarak benimsenen köktenci duruş, yabancı Kimliğiyle günümüzde de daha önce hiç olmadığı ölçüde etkindir. Sanatın kendini beğenmiş ve kendini Tekrarlayan bir duruma gelme tehlikesine karşı bir panzehir işlevi görür; köktenciliğinin yarattığı şokla, iyi Sanatın temelinde yatması gereken coşkuyu bize anımsatır (Wolf, 2005:25).

Zengin görünümlü hareketli lekesel varyasyonlar, içgüdüsel izlerle, formun özümşenen kalıntıları, alt ve üst Zemin, vurgulamalar, baskın ve çekinik öğeler sonsuz bir zenginlik içinde görünüme sahip olurlar. Varyasyonların içerisinde gözlenen ufak tefek değişiklikler, kompozisyon düzenleme şekli, çağrışımlar Sanatçının saf mücadelesinde tüm benliği ile hakimiyet kurmaktadır. Her bir nüansın, her bir ögenin yetkinliği Yorumlanmaya yönelik bir dışavurumcu harekete karşılık gelmektedir. Sanatçının etki alanı içerisine girebilen Her nesne, estetik kaygılarla başkalaşmaya açık bir yapıttır. Nesnenin etkililik hali, içsel duygulanım alanında Bulabildiği yer, spesifik olan değer ve kuralların içerisinde yerini bulmaktadır.

Görsel 24.

Antoni Tàpies, Peinture grise et verte (Grey and Green Painting) 'Gri ve yeşil tablo', Tuval üzerine yağlı boya, epoksi reçine ve mermer tozu, 114 x 161,3 cm, 1957

Yoksul Sanat'ın erken dönem habercisi diyebileceğimiz İspanyol sanatçı Antoni Tàpies, geleneksel Malzemelerinin dışına çıkarak eserlerinde kendi özgün dilini yaratır. Boyanın içine farklı malzemeler Karıştırarak çalışır. Özellikle boyaya, kil, mermer tozu, kum gibi çeşitli materyaller ekler, bunları kalın bir tabaka Oluşturacak şekilde tuvalin yüzeyine sürer. Ayrıca resimlerinde ip, kağıt ve bez, kumaş, tahta parçaları gibi Çeşitli atık nesnelere kullanır. Çok çeşitli materyallerin özgürce kullanımı ile Dada hareketini hatırlatırken Kompozisyonun bütününde gerçek üstü bir yaklaşımla karşılaşılır. Hem Sürrealist hem de Dada izleri aynı Anda etki eder ve izleyene farklı duygular yaşatır. Resimde sıra dışı nesnelere kullanımı geleneksel güzel Sanatlar pratiklerinden oldukça farklı olarak görülür bu da kimi zaman çelişiklere kimi zaman tepkilere neden Olur (Uz ve Uz, 2019: 349)

Julian Schnabel

Görsel 25.

Julian Schnabel, 'Kırmızı Pencere Önünde Oto portrem', 228,6 x228.6 cm, ahşap Üzerine tabak ile karışık teknik, 1982

1980'lerde Tanrı'nın resmini yaparak ve dünyanın en büyük ressamı olacağını söyleyerek resimler yapan, olağanüstü bir ticari başarı kazanan Julian Schnabel, dev boyutlu ve Üzerine kırık tabaklar yapıştırılmış resimleriyle ünlenmiştir (Giderer, 2003: 165).

Julian Schnabel'in 1982 yılında "Kırmızı Pencere Önünde Oto portrem" adlı ahşap Üzerine tabak ile karışık teknikte yaptığı resim yeni dışavurumcu akımının en güzel Örneklerindedir. Sanatçının seyirciye dönük portresi tabakların kırık dokusuyla Bölünmüştür. Resme yapıştırılan tabakların gerçek dokusu esere üç boyutlu bir özellik Kazandırarak dışavurumcu anlatımını güçlendirir. Kırık tabakların sanatçının hayal Kırıklıklarını yansıttığı söylenebilir. Tuvalde yer yer akan kırmızı renkli boyanın gerçek Dokusu sanatçının içindeki acıyı dışa vurmada bir araç olur.

Jean Dubuffet

Görsel 26.

Jean Dubuffet, Butterfly-Wing Figure, mukavva üzerine, kelebek kanatları, guaj boya, 25 x 18,5 cm, 1953

Jean Dubuffet, çalışmalarında çok farklı malzemeleri ve teknikleri bir arada kullanmıştır. Resimlerinde oluşturduğu kabartmaları elde etmek için saf kalsiyum karbonat karışımı, sünger parçaları, sıvı macun, kum, küçük çakıllar, katran, alçı, kömür tozu, cam kırıkları, gibi malzemeler kullanmıştır. Bu değişik malzemelerle oluşturduğu çalışmalarında doku rahatlıkla gözlenebilmektedir.

Butterfly-Wing Figure isimli bu çalışmada yağlıboya yanında cam, kum, çakıl ve değişik kurutulmuş kelebek kanatları gibi farklı malzemeleri bir arada kullanarak dokusal bir

etki yakalamıştır. Ayrıca çalışmalarında farklı malzeme kullanmanın yanında boyaların oluşturduğu kalın katmanları kazıyarak desenlerini yapmıştır. Kullandığı farklı malzeme ve teknikler ile figüratif resme, değişik malzemelerin kullanımını ve doku kavramını kazandırmış ressamlardan biridir (Smith 2004, 196).

Görsel 27.

Jean Dubuffet, The Cow with the Subtile Nose 'İnce burunlu inek', Tuval üzerine yağlı boya ve emaye, 88,9 × 116, 1 cm, 1954

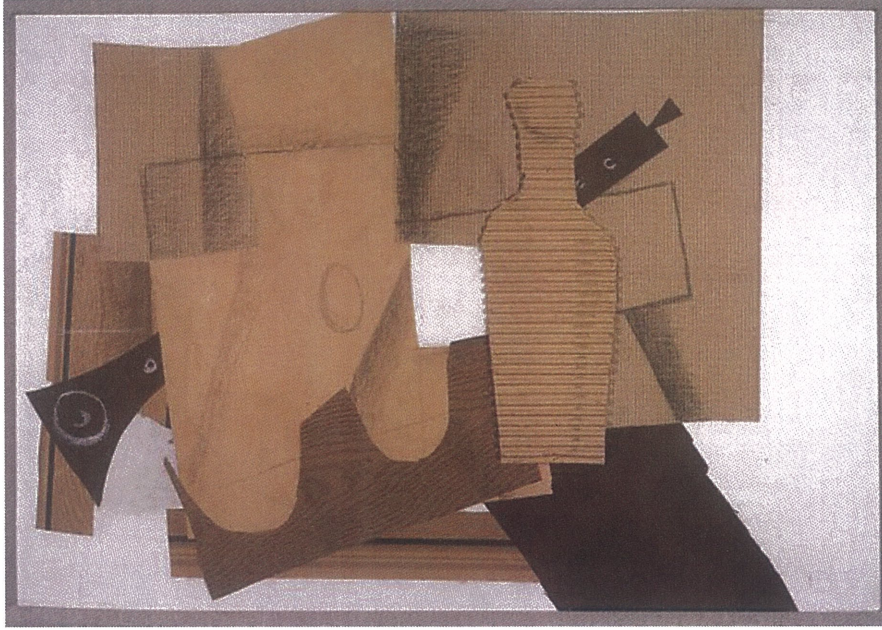

Aşağıdaki resimde boyanın katmanlı bir şekilde kullanılması ile elde edilen dokular herhangi bir nesnenin değil de resmin kendi dokusallığı olarak gerçekleştirilmiştir. Boyanın özellikle bu şekilde kalın sürülmesi ve fırça, spatula gibi kullanılan malzemenin izlerinin bırakılması doku etkisi yaratmaktadır ki, bu, resim sanatında ritim ve hacim gibi öğeleri desteklemenin yanında sanatçının spontanlığını ve dışavurumculuğunu gösteren önemli bir unsurdur (Üner, 2010: 95).

Braque

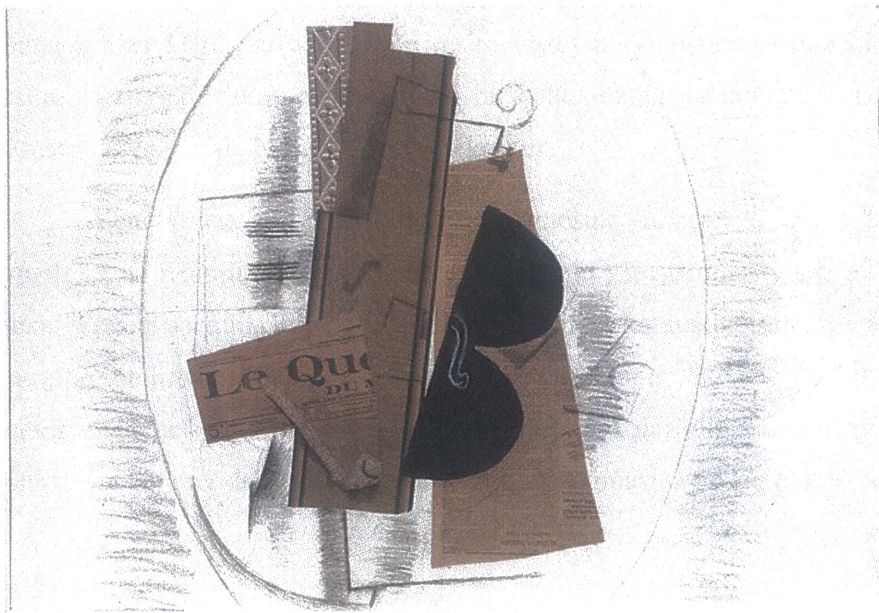
Görsel 28.

Braque, Bouteille et instruments de musique 'Bouteille ve müzik aletleri', Karışık teknik kolaj, 53 x 75 cm 1918

Görsel 29.

Braque, Violin and Pipe 'Violin ve Boru', karık teknik kolaj, 74 × 106, 1913

Pablo Picasso

Görsel 30.

Pablo Picasso, Gitar 'Gitar', Karışık teknik kolaj, 66,4 × 49,6 cm, 1913

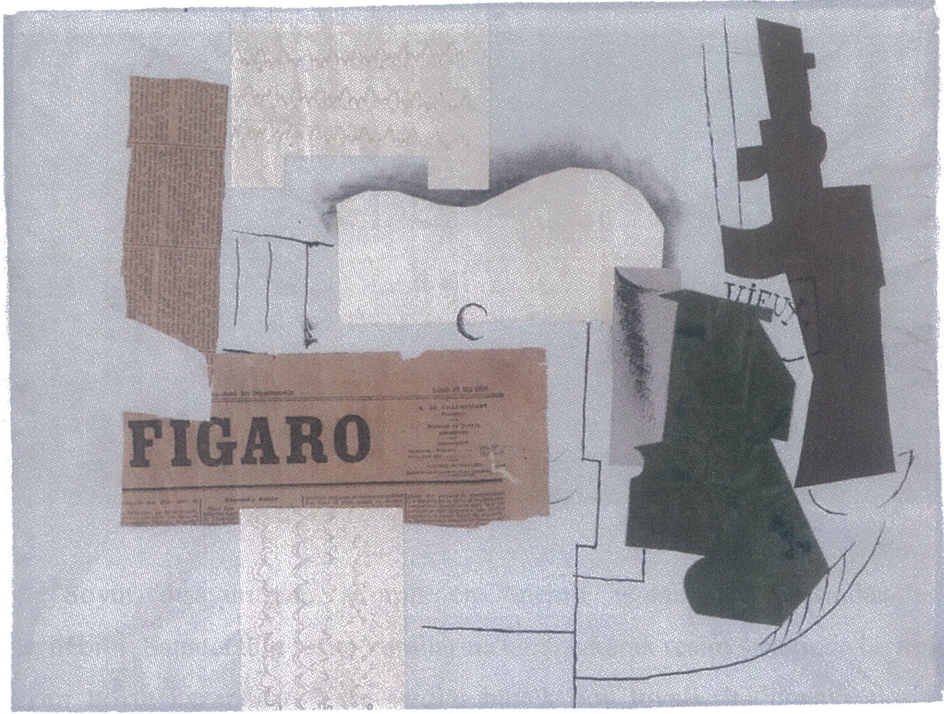

1911 yılında Kübistler tarafından başlatılan, resim sanatında zenginlik elde etmek ve estetik katmak amacıyla ressamın oluşturduğu duygusal hisler barındıran dokulardır. 20. yüzyılın başlarında gelişmeye başlayan Papier Colle; kesilen veya yırtılan gazete, bilet, pul ve buna benzer kâğıt parçacıklarının resim yüzeyine yapıştırılmasıyla oluşturulur. Kübistlerin, sanat eserlerinde formun bütünleyici bir rolü olduğu ve dokunun güçlü etkilerini tasarıma yansıtmak inancı ile başlattıkları bir tekniktir.

Yeni bir tekniğin doğmasına ve gelişmesine yol açan doku; gazete, bilet ve buna benzer yazılı ya da resimli kâğıt parçacıklarının tuvale yapıştırılmasıyla oluşturulan “Papier Colle” tekniği resim sanatına büyük bir anlatım zenginliği katmaktadır. Kesilen ve yırtılan parçacıklar sınırları belirlenmiş alanlarda canlılık yaratmaktadır. Bu teknik, birbirinden farklı birçok nesnenin gerçek biçiminin tuvale yapıştırılmasıyla kolaj adıyla, “Papier Colle” tekniğine paralel olmasıyla beraber daha kapsamlı bir tekniğin doğmasına neden olmuştur (Bigalı, 1999: 267).

Görsel 31.

Picasso, Bottle of Vieux Marc, Glass, Guitar and Newspaper 'Vieux Marck şişesi, Bardak, Gitar ve Gazete', karışık teknik kolaj, 46,7 × 62,5 cm, 1913

Kolaj tekniği, bez, kâğıt, iplik, deri gibi farklı doğal nesnelerin bir yüzey üzerine dizge oluşturarak yeni bir kompozisyon oluşturacak şekilde yapıştırılmasıyla elde edilen resim tekniğidir. Kolaj çağdaş bir sanat akımı olan Kübizmin öncülüğünü yapan Picasso ve Braque tarafından ilk olarak ortaya çıkarılmıştır. Picasso'nun 1912 yılında plastik araştırma ve simgesel anlatım amaçlayarak yaptığı kafe manzarasını tuvale hasır ve muşamba yapıştırarak yapmıştır. Aynı yöntem ve tekniği Braque'la birlikte genişlik kazanan kolaj tekniğini diğer sanatçılar da kullanmaya başlamışlardır. Bu ressamlar bir süre boyalardan uzaklaşarak gazete, ip, kumaş gibi tuvale kolay yapışan doğal ve gerçek nesnelere kullanarak tablolar oluşturmuşlardır. Bazen boya ile kolaj malzemeleri birlikte kullanılmıştır. (Aydın, 2006: 34).

Jackson Pollock

Görsel 32.

Jackson Pollock, Blue Poles 'Mavi Kutuplar', Tuval üzerine yağlı boya, emaye, cam parçaları ve alüminyum, 212,1 × 488,9 cm, 1952

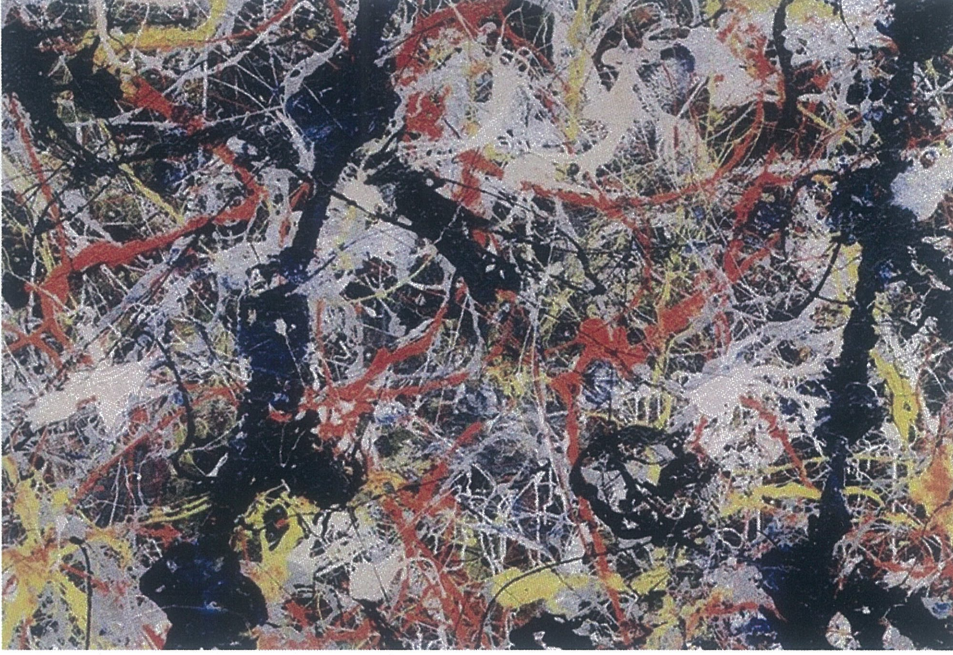

Soyut dışavurumcu akımın en önemli temsilcileri arasında Jackson Pollock gösterilebilir. Sanatçı tüm resim kurallarına karşı çıkarak resim sanatında biçimler arası düzene yeni bir boyut kazandırır. Yere serdiği büyük boy tuvalerini boyayı akitip, savurarak ve damlatıp, sıçratarak oluşturur. Bunu yaparken iç dünyasının ritmine uyarak tamamen sezgisel bir yol izler. Yaratıcılığının sınırlarını zorladığı bu resimlerde çizgilerin, noktaların, yükseklik ve çukurlukların büyük bir doku meydana getirdiği söylenebilir. Sanatçının dışavurumcu anlatımında boyanın gerçek dokusu en temel malzemesidir. (Kalmık, 1970: 63-65).

Jackson Pollock 1952 yılında yaptığı “Mavi Direkler” adını verdiği resimde sır ve cam parçalarının gerçek dokusundan yararlanır. (Resim 52). Eserde damlatma tekniği ve boyanın tuvale sıçratılması teknikleri kullanılır. Bu oluşan yoğun renk örtüsü resmi bir çarşaf gibi sarararak onu çok katmanlı, dokulu bir esere dönüştürür. (Kalmık, 1970: 63-65).

Görsel 33.

Jackson Pollock, Blue Poles 'Mavi Kutuplar', isimli eserinden bir ayrıntı

Görsel 34.

Jackson Pollock, Full Fathom Five, Tuval üzerine yağlıboya, çivi, raptiye, düğme, anahtar, madeni para, sigara ve kibrit çöpleri, 129,2 x 76,5 cm, 1947

Full Fathom Five, Pollock'un doku oluştururken damlatma tekniğini kullandığı ilk önemli eserlerinden biridir. Yirminci yüz yıl resim sanatında ortaya çıkan diğer uygulama yeniliklerine benzer şekilde "kazara yaratıcılık" en önemli rolü oynamıştır. Pollock, doku etkisini güçlendirmek üzere yeni teknikler araştırmış ve denemiştir. Bazı eserlerindeki boya dökülerek oluşturulan çizgi devamlılığı boyunca malzemenin akışkanlığından ve sanatçının vücut hareketlerinden etkilenecek dokusal değişkenlikler ortaya çıkmıştır. Çalışmada ilk bakışta fark edilen canlı deniz yeşili tonları, değişken gölgelemelerle rahatlatılmakta ve sonuç olarak su ve derinlik düşüncesi uyandırılmaya çalışılmaktadır. Ağır siyah kaligrafi salkımları ve yeşil hacimleri çevreleyen kıvrımlar ve bunlarla etkileşime giren alacalı ve yamalı beyaz alanlar resimde yer yer tekrar etmektedir (Januszczak 2003, 460–467).

Görsel 35

Jackson Pollock, 'Full Fathom Five' isimli eserinden bir ayrıntı

Görsel 36.

Jackson Pollock, Convergence 'Number 10', Tuval üzerine vernikli boya, 237,49 × 393,7 cm, 1953

Farklı doku örnekleri ile ritimler oluşturmak, istenilen şekli verebilmek mümkündür. Doku çeşitlerinin zıtlık, uyum ve uyarıcı gibi etkileri vardır. Bunlar belli dozlarda kullanılmalı ve baskın unsur öne çıkarılmalıdır. Doku bu açıdan değerlidir. Bununla birlikte mekanı tanımlarken boşluk kavramından da yararlanabiliriz. Uzay ya da mekan üç boyutlu ve sınırsız bir boşluktur. İzleyenin kendisi ile gördüklerinin birbirlerine göre konumlarının belirlenmesi, mekanın tanıma kavuşmasını sağlar (Önder, 2000, 78).

Dokuyu sadece yüzeysel olarak algılanan bir unsur olarak düşünemeyiz. Doku bir mekanın içinde, o mekanı oluşturan üç boyutlu bir eleman olarak karşımıza çıkabilmektedir. Uğur Tanyeli'ne göre mekan, en sade bir şekilde uzayın insan eliyle sınırlandırılmış bir parçası olarak tanımlanmaktadır (Tanyeli, 1997, 1193).

Örneğin Pollock'un çalışmasında belli birimlerin bir araya gelmesiyle ve yapılan akıtmalarla dokusal bir etki oluşturulmaktadır. Bu etkiler mekânsal olarak da kurgulandığı için doku ve mekan ilişkisi bakımından değer taşır.

Pollock'un kurguladığı çalışmalarda yüzeye akıtılan ve serpiyen boyalar, üst üste binerek belli bir derinlik, boşluk oluşturur. Burada oluşan resimsel bir mekandır. Bu mekânın oluşmasında doku unsurunun da katkısı vardır.

Görsel 37.

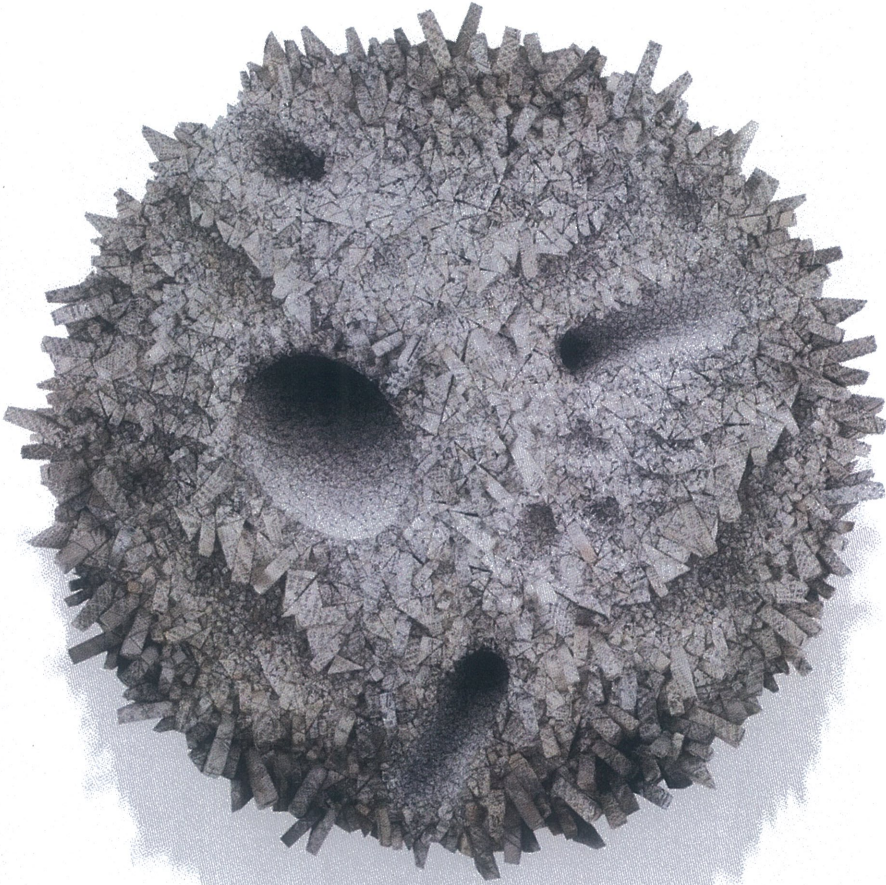
Jackson Pollock Convergence 'Number 10' isimli eserinden bir ayrıntı

Kwang Young

Görsel 38.

Kwang Young, Aggregations 'Toplama', Kore dut kağıdı ile karışık teknik, 150 × 150 cm (59 1/16 × 59 1/16 inç), 2012

Görsel 39.

Young, Aggregations 'Toplama', Kore dut kağıdı ile karışık teknik, 132 × 195 cm (51 15/16 × 76 3/4 inç), 2015

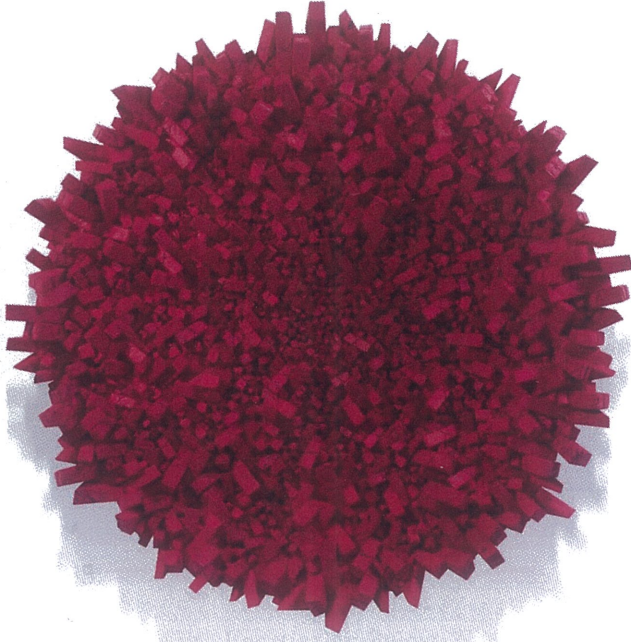
Görsel 40.

Kwang Young, Aggregations 'Toplama', Pleksiglas kutuda kore dut kağıdı ile karışık teknik, 74 × 118 cm (29 1/8 × 46 7/16 inç), 2021

Görsel 41..

Kwang Young, Aggregations 'Toplama', Kore dut kağıdı ile karışık teknik, 110 × 110 cm (43 5/16 × 43 5/16 inç), 2015

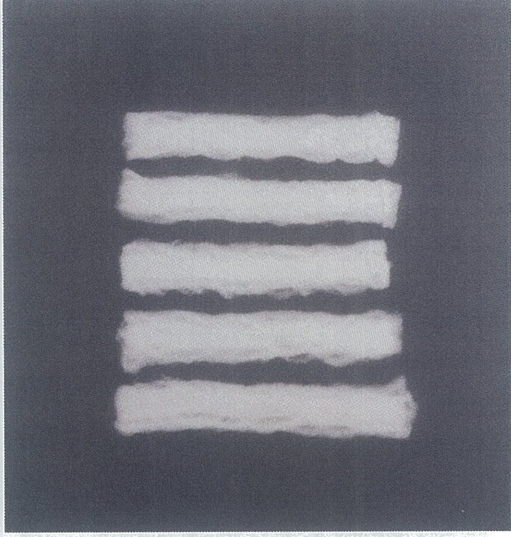

Chun Kwang Young, 1944'te Kore, Hongchun'da doğdu. Batı'daki çalışmaları nedeniyle Chun, Amerikan ve Avrupa soyut dışavurumculuğundan derinden etkilendi. Kariyerinin ilk aşamalarında, sanatçının en çok tanındığı dokusal, kristal kağıt heykellerine geçiş yaptığı 1995 yılına kadar resimlerle çalıştığı görüldü. Sanatçı, küçük geometrik paketleri kağıda sarıyor ve bunları duvara monte edilmiş ve bağımsız duran büyük assemblajlarda birleştiriyor. Her bir kompozisyon, çay ve pigmentle dikkatlice tonlanmış ve kağıdın kökenlerinin eski belgeler olduğunu ima eden soyutlanmış karakterleri içeren binlerce bireysel dut kağıdı paketinden oluşur. Chun'un "agregasyon" olarak adlandırdığı eserler, yüksek dokulu yüzeylerinde renk geçişleri ve pürüzsüz kraterler içeriyor.

Henk Peeters

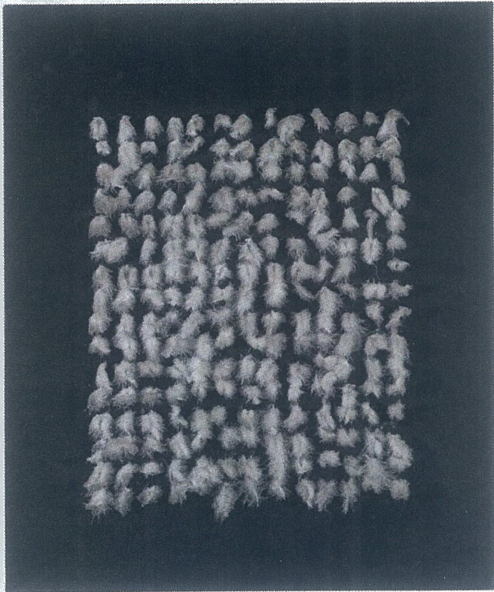
Görsel 42.

Henk Peeters, 5 pieces of cotton wool '5 parça pamuk', Kumaş üzerine pamuk yünü, 80,3 × 75,1 cm, 1962

Görsel 43.

Henk Peeters, Witte Veertjez op Zwart 'Siyah üzerine beyaz tüyler', boyalı tahta üzerinde keçe kumaş üzerine tüyler, 131,7 × 111,8 cm, 1962

Görsel 44.

Henk Peeters, 'Sarah-1', Tekstil ve yapay saç, 55 × 50,5 × 9 cm, 1996

Görsel 45.

Henk Peeters, '62/00-19B', Sentetik folyo üzerine sentetik kürk, 95,3 × 45,4 cm, 1965

Henk Peeters Grup Zero'nun önemli sanatçılarından biridir. Sanatçının hazırlamış olduğu eserler, sanatçının kişisel tarzını ortadan kaldırmak ve gündelik hayattan sıklıkla görülen sıradan malzemeleri kullanarak gündelik hayatı sanata yükseltmek üzerine olduğu bilinmektedir. Henk Peeters çalışmalarında genellikle pamuk yünü, kürk ve tüy kullanmıştır.

Görsel 46.

Henk Peeters, Red fur on red 'Kırmızı üzerine kırmızı kürk', Tekstil üzerine plastik folyo üzerine suni kürk, 66,1 × 40,1 cm, 2000

Henk Peeters'in hiçbir kişisel müdahale ve işlem gerektirmeyen malzemeleri kullanması (pamuk yünü, yün, tüy, saç, duman ve ateş) ile birlikte kendi kimliğini ortaya çıkarmıştır. Sanat eserlerinde kullanmış olduğu malzemelerinin kullanımıyla birlikte aynı zamanda da sanatçı kişiliğinin de sergilemiştir. Sanatçının eserlerinde yansıtmış olduğu dokularla, izleyiciye büyük bir duyarlılık aktararak, dokunsallık hissini başarılı bir şekilde aktarmayı başarmıştır.

Otto Piene

Görsel 47.

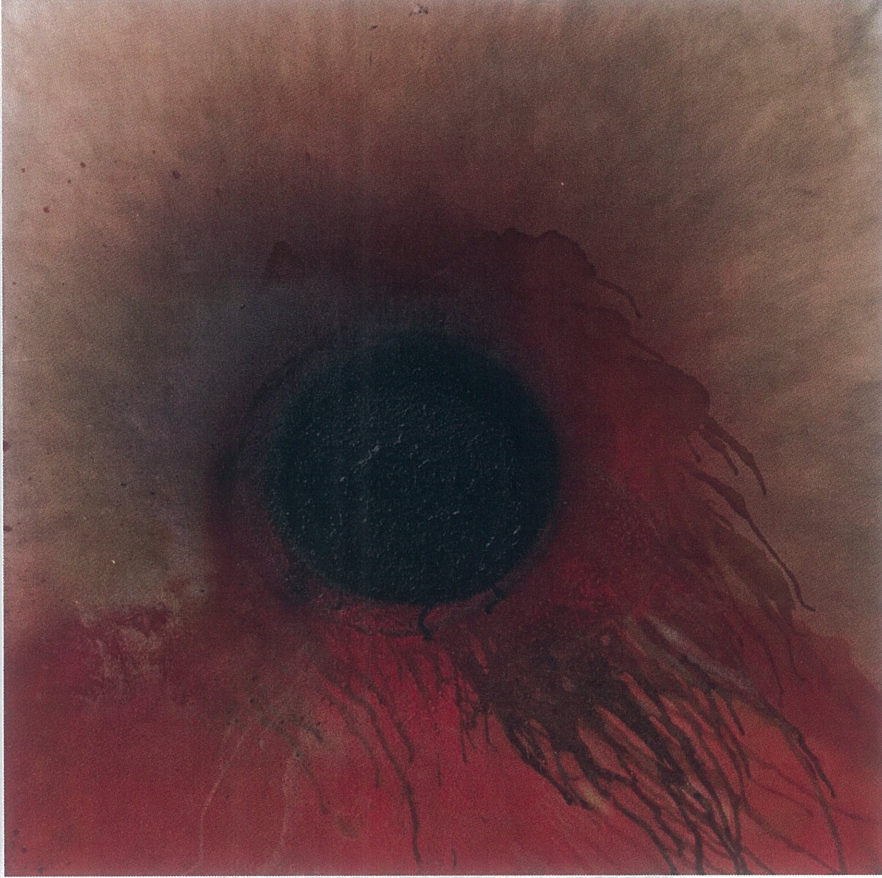
Otto Piene, Gas 'Gaz', Kağıt üzerine ateş guajı, 99 × 65 cm, 1977

Görsel 48.

Otto Piene, Sky event 1 'Gökyüzü olayı 1', Tuval üzerine yağ ateşi ve duman

100 × 100 cm 1981-86

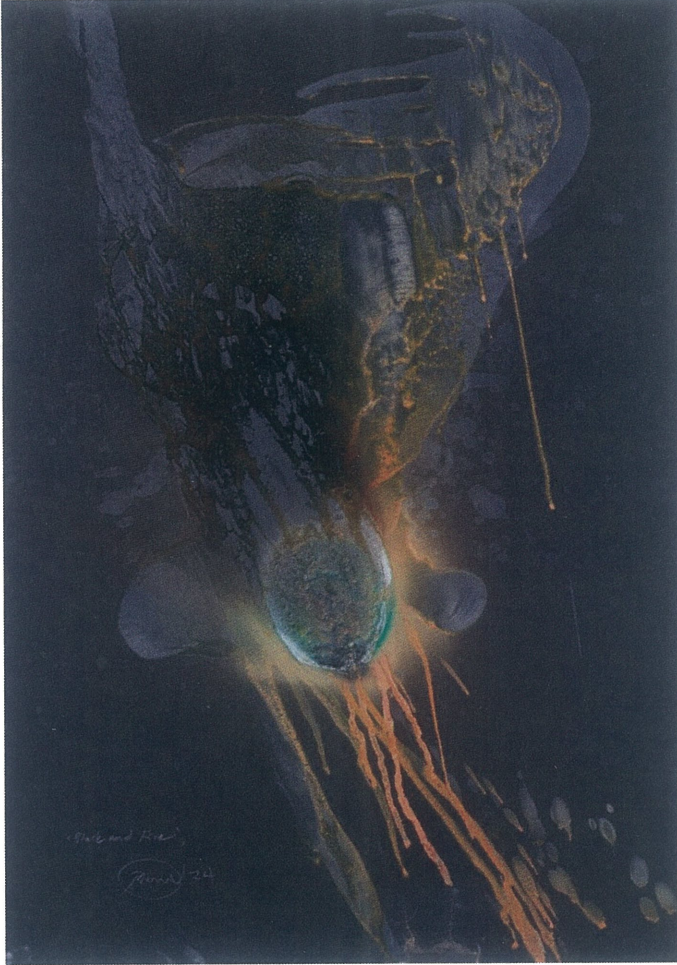

Grup Zero'nun önemli sanatçılarından biri Otto Piene yapmış olduğu çalışmalarıyla dönemine damga vuran bir sanatçı kimliği ile adını duyurmayı başarmış olan Alman bir sanatçıdır. Otto Piene'nin yapmış olduğu eserlere bakacak olursak, genellikle soyut formlar ve dokulu yüzeyler oluşturmak için guaj ve ateşi sıklıkla çalışmalarında kullandığı görülmektedir.

Sanatçı çalışmalarında guajı ateş kullanarak çeşitli is, duman ve yakıcı bir izlenim vermekte olduğu görülür. Sanatçı çalışmalarında ateşi çok iyi bir şekilde izleyiciye sunarak dikkat çeker.

Görsel 49.

Otto Piene, Black and Fire 'Siyah ve Ateş', Siyah boyalı karton üzerine karışık teknik (ateş, guaj) 96 × 67,5 cm, 1974

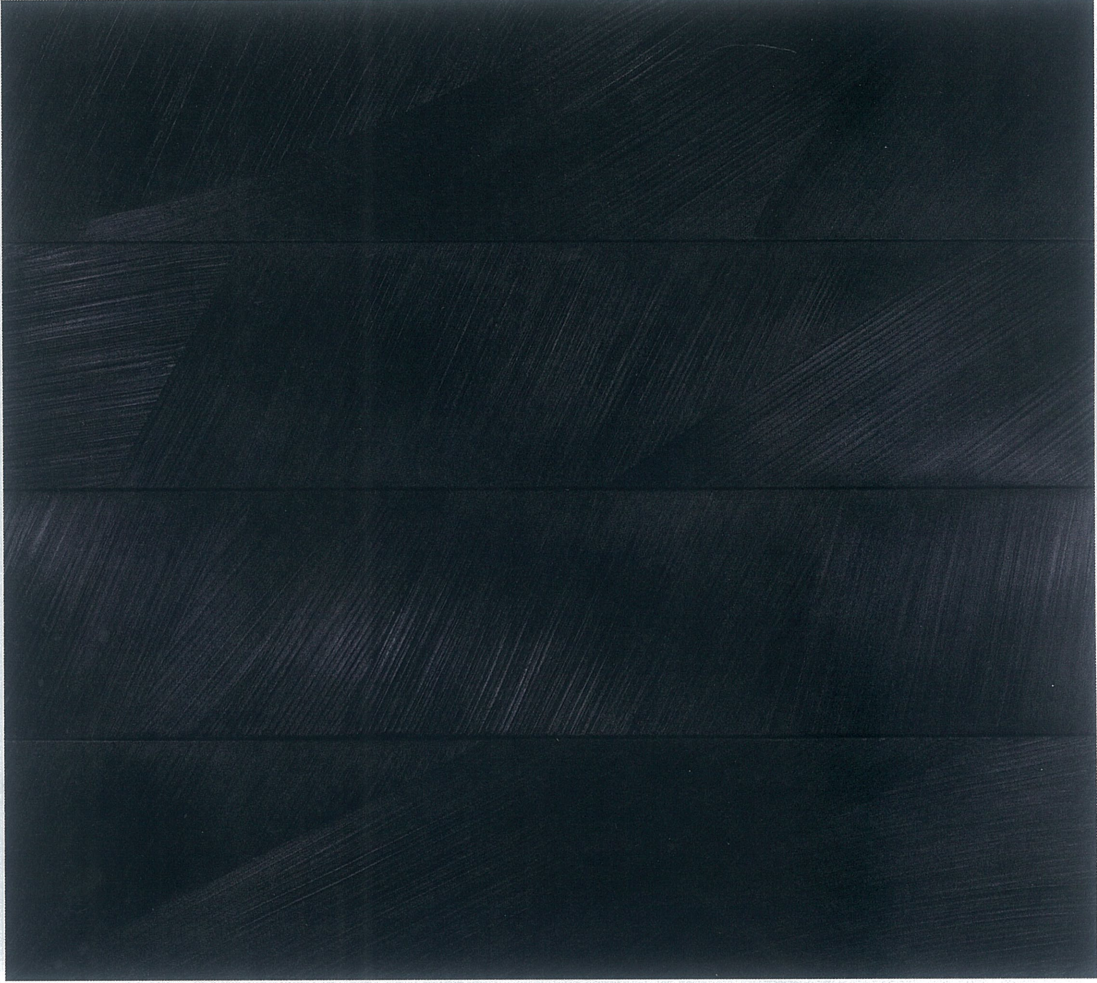

Otto Piene yapmış olduğu eserlerinde öncelikli amacı ışığı, ateşi ve havayı görselleştirmek olmuştur ve bunu hedef alarak bu şekilde çalışmalarını yapmaya devam etmiştir. Sanatçı Op Art'tan esinlenmiştir ve bu şekilde raster resimler yapmaya başlamıştır. Daha sonra eserlerinde sıklıkla duman ve ateş üzerine yaptığı çalışmalarıyla daha çok tanınmıştır. Sanatçının farklı ortamlarda ve farklı tekniklerle yeni eserler üretmesi onu daha çok yeni eserler üretmeye teşvik eden şey olmuştur. Otto Piene'nin yapmış olduğu çalışmalar oldukça kapsamlıdır ve izleyiciyi etkisi altına alarak karmaşık duygularla baş başa bırakır. Yukarıda verilmiş olan görsellerde de görüldüğü üzere, Otto Piene'nin birbirinden farklı teknikler sonucunda birbirinden farklı doku etkileri yarattığı görülmektedir.

Pierre Soulages

Görsel 50.

Pierre Soulages, Peinture, Tuval üzerine yağlı boya, 324 × 362 cm, 1987

Görsel 51.

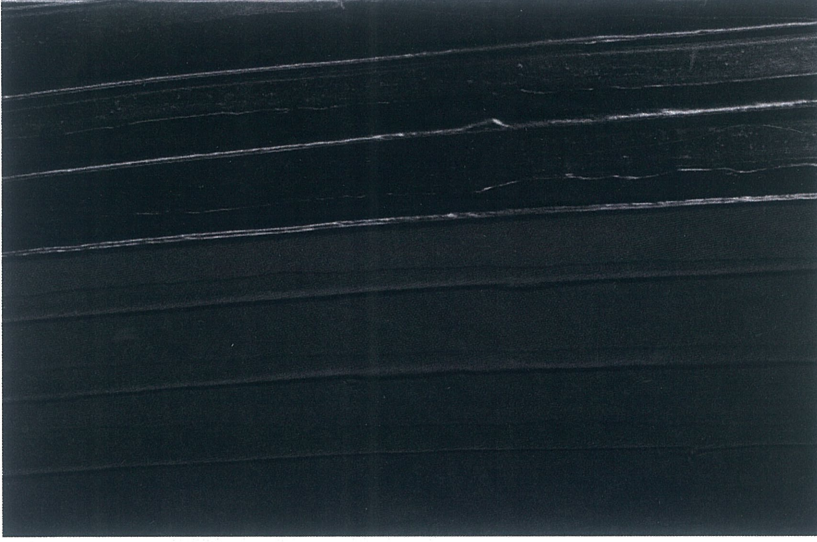
Pierre Soulages, Peinture, Tuval üzerine akrilik, 130 × 102 cm, 220

Pierre Soulages'in yapmış olduğu çalışmalarda serbest biçimli sanat akımına bağlı güçlü bir soyut kompozisyon yaratacak biçimde eklemlenen fırça vuruşlarının yapay özgürlüğünde resim kendini göstermektedir. Beyaz ışık parıltısının aksine siyah kütle resme anıtsallık ve açıklık kazandırmıştır. Yüzey boyanın kabarık çizgiler halinde uygulanması ile doku kazanmıştır (Alper Akçay, 2012: 85).

Görsel 52.

Pierre Soulages, Peinture, Tuval üzerine akrilik, 61 × 181 cm, 2011

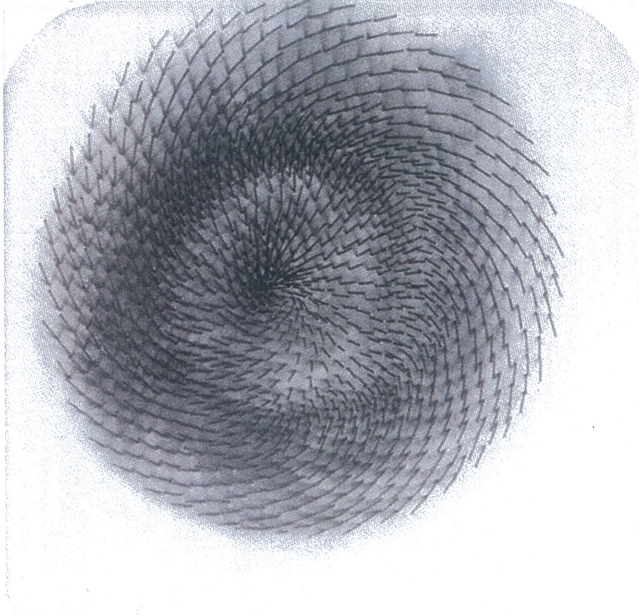
“Dokusuyla etkileyen Soulages’in resminde, madde farklarının büyük önemi vardır. Boyayı boya olduğu için sevdiği, onu ezdiği, yaydığı, hatta yer yer gizlenen bir rengi yeniden ortaya çıkarmak için kopardığı hissedilir. ‘Değişen maddeleri severim maddelerin tuzağa düşürdüğü zamanı...’ der.” (Ragon, 1987: 57).

Sanatçının kendine özgü bir şekilde yaratmış olduğu yüzeylere dikkatli bir şekilde bakacak olursak, sanatçı fırçayı kullanarak, boyayı belirli bir düzen olmadan vuruşlarla birlikte çizmekte olduğu görülmektedir. Sanatçı her dokunun ışığını, izleyiciye etkili bir şekilde yansıtmayı başarır ve uyguladığı yüzeylerden çok sayıda, farklı açılardan sekmesine de bu şekilde neden olmaktadır. Sanatçı kullanmış olduğu çarpıcı siyahlıkla birlikte siyahlık ve ışık etkileşimi yaratır ve boyayı tuval üzerine farklı şekillerde yerleştirir. Bazı eserlerinde ince veya kalınken, bazı eserlerinde ise pürüzlü veya pürüzsüz ya mat veya parlak olacak şekilde karşımıza çıkmaktadır. Sanatçı kullanmış olduğu tek renkle birlikte oldukça güçlü bir etki yaratır. Yapmış olduğu eserlere bakacak olursak, sanatçının kendine has fırça darbelerinin ne kadar özgün bir şekilde yansıtıldığı görülmektedir.

Gunter Uecker

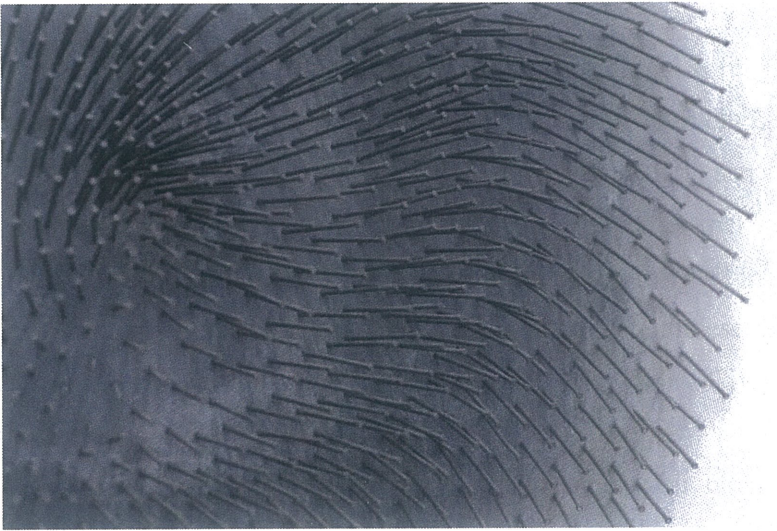
Görsel 53.

Gunter Uecker, Organische Struktur 'Organik Yapı', Panel üzerine monte edilmiş tuval üzerine çivi ve yağlı boya, 110 × 110 × 8 cm, 1962

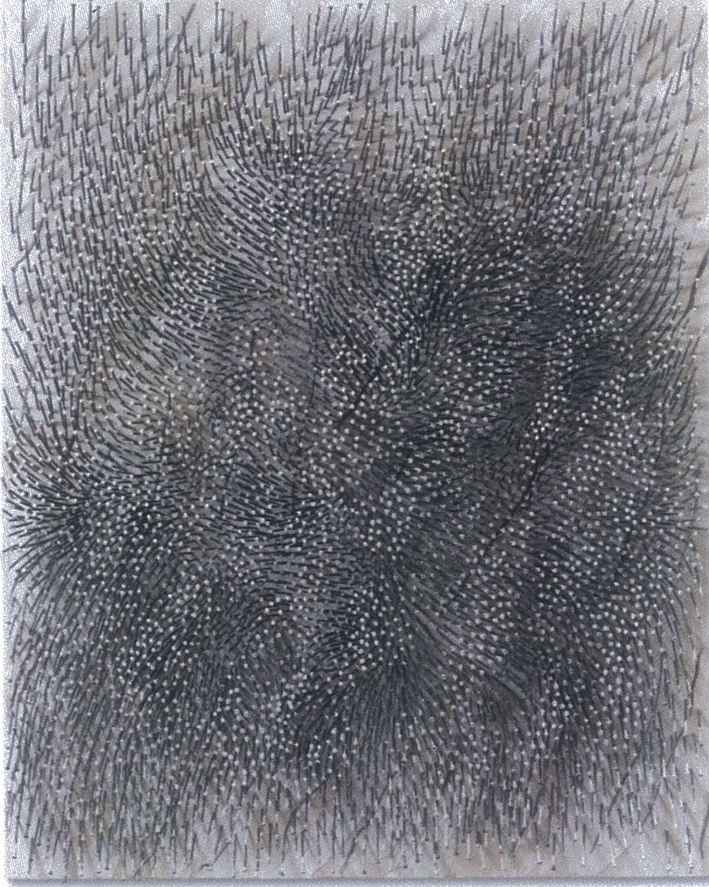
Görsel 54.

Gunter Uecker, Organische Struktur 'Organik Yapı' eserinden bir ayrıntı

Görsel 55.

Gunter Uecker, Wind 'Rüzgar', Ahşap üzerine serilmiş tuval üzerine boyalı çiviler 200 × 160 cm (78 3/4 × 63 inç), 1930

Gunter Uecker 1930 doğumlu Almanya'da doğmuş bir heykeltıraş, op ve enstalasyon sanatçısı olarak ve aynı zamanda Grup Zero'nun bir üyesi olup, sanat tarihinin önemli isimler arasında yer almaktadır. Dünya çapında oldukça tanınan bir sanatçı olan Gunther Uecker, diğer yapmış olduğu çalışmalarından çok, doku dizisiyle gerçek mekânı harekete geçiren iki boyutlu çivi nesnelereyle adını büyük kitlelere duyurmayı başarmış bir sanatçıdır. Sanatçı eserlerinde çivi oldukça estetik bir şekilde kullanır. Çivi, sanatçının eserlerinde bir enstrümana dönüşür ve kendisinin ayrılmaz bir sanat nesnesi haline gelir. Çivi farklı şekillerde eserlerine sıralayarak belirli bir akış sağlar ve izleyiciye seyir etkisi yaratır. Sanatçının eserlerindeki ton geçişleriyle, ışık gölgeyle birlikte çivinin de baskın bir biçimsel estetik görsel araç haline gelmesi, kendisini diğer sanatçılardan ayıran bir kimlik haline getirdiği söylenebilir.

Görsel 56.

Gunter Uecker, Wind 'Rüzgar' eserinden bir ayrıntı

Görsel 57.

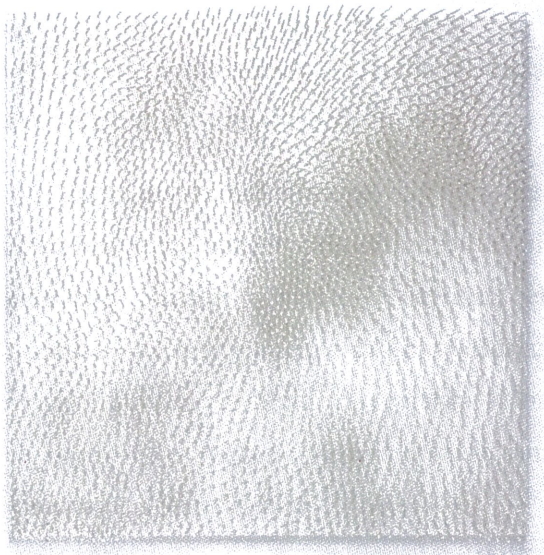
Gunter Uecker, Doppelspirale 'Both' (İkili spiral), Ahşap üzerine tuval üzerine çivi ve beyaz boya 200 x 160 cm (8 3/4 x 63 inç), 2019

Görsel 58

Gunter Uecker, White Field 'Beyaz Alan', Boyalı kanvas üzerine boyalı çiviler

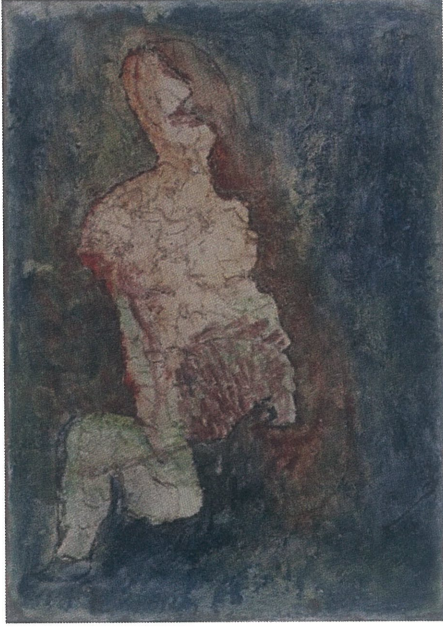
87,2 x 87,2 x 6,8 cm (34 3/8 x 34 3/8 x 2 3/4 inç), 1964

Jean Fautrier

Görsel 59.

Jean Fautrier, Sarah, Tuvale gerili kağıt üzerine yağlı boya, pastel tozları ve kurşundan yapılmış koyu renk boyalar, 116 x 80,7 cm, 1943

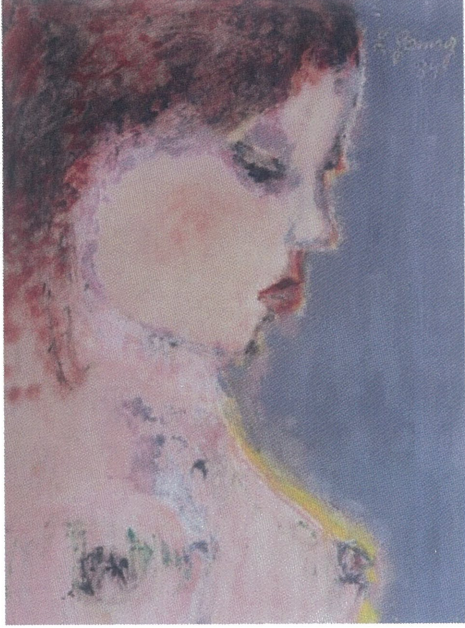
Jean Fautrier'in *Nü'sü*, tuvallerinin ağır, neredeyse yontulmuş yüzeylerinin tipik bir örneğidir. Temsil edilen özneyi resmetmek için kullanılan yoğun kalıplı boya varoluşunun vurgusunun, bireyin dış gerçekliğine ilişkin öznel deneyimine kayması ile ilgilidir. Fautrier'in resmi, bir konu üzerine tarafsız bir görsel rapor değildir; deneyimin duygusal, işlenmemiş, duygusal içeriğini ifade eder" (Fineberg, 2014, s. 127). Sarah adlı çalışmasında resmin düzensiz biçimlendirilmiş kalın dokulu orta bölümü deforme edilmiş bir kadın figürünü yansıtmaktadır.

Eser, tuvale tutkallanmış kağıt üstüne ıspatula ile uygulanan kalın boya hamuruyla oluşturulmuştur. Fautrier daha sonra bu alanları yüzeye cilayla yapıştırdığı renkli pudrayla kaplamıştır. Sanatçı çoğunlukla savaşın dehşetini gösteren imgeler yaptığı en yaratıcı döneminde bu özgür yöntemle çalışmaya başlamıştır. Belki de bu çoğu zaman alan, zor tekniği, dünyanın durumuyla ilgili duygularını daha güçlü iletebilmek için geliştirmişti. Serbest fırça işçiliği ve yoğun yüzey dokusu sanatçının serbest biçimli sanata bağlılığını ortaya koymaktadır. (Sanat Kitabı, 1997, s. 156).

Leyla Gamsız

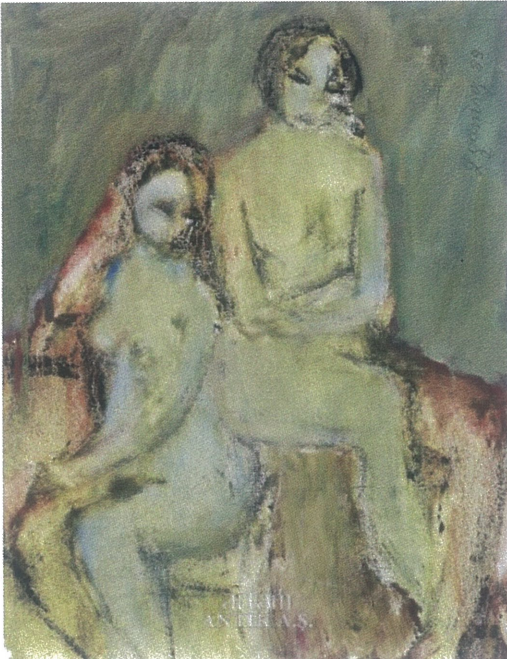
Görsel 60.

Leyla Gamsız, Nü portre, Karton üzerine karışık teknik, 45 × 33 cm, 1984

Görsel 61.

Leyla Gamsız, Kadınlar, Tuval üzerine yağlı boya, 46 × 35, 1989

Görsel 62.

Leyla Gamsız, Nü, Tuval üzerine yağlı boya, 46 × 35 cm, 1989

Leyla Gamsız, duyarlı ekspresif bir anlatım biçimi ile eserlerinde genellikle kadın temasını kullanmıştır. Eserlerinde ayrıntıya yer vermeyerek giyimli ya da çıplak kadın figürlerini yer vermiştir. “İyi resim kalabalık resim değildir” diyerek eserlerini arındırarak daha çok pastel ve az renk kullanmıştır. Çıplak kadın vücutlarının beyazlığını vurgularken figürlerin portrelerinde ifadeye daha az önem vermiştir (Ersoy, 2005: 230).

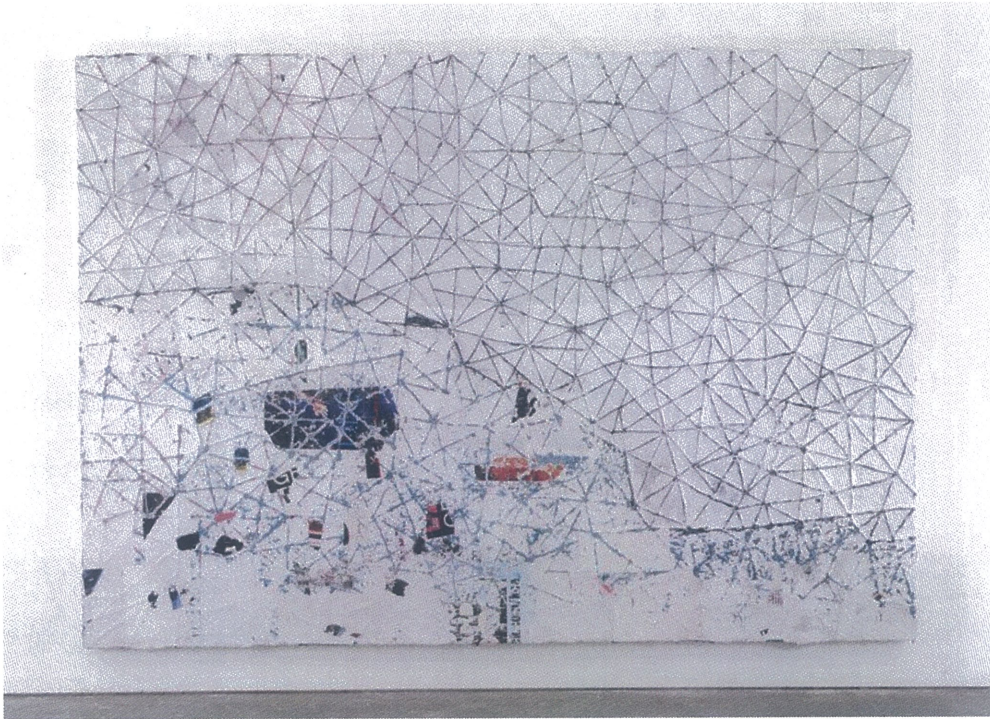
Eserlerindeki arayışı ise sadeliktir. Eserindeki ele aldığı temayı sadece çıkış noktası olarak görmüş ve renk, leke, form ve doku öğelerini harmanlayarak plastik değerlerini sorgulamıştır. Eserlerinde boya dokusunu kullanarak dokunsal etki yaratmıştır. Klasikleşmiş olan çizgisinden, renginden ve üslubundan asla taviz vermeden çalışmalarını sürdürmüştür. Az renk kullanarak yalın, sade, içten bir anlatım ile hızlı ve kendiliğinden oluşmuş bir resim etkisi yaratmaktadır. Resim yüzeyinde oluşan boya katmanları ile boya dokusu da böylesi hızlı ve kendiliğinden oluşmuş resim anlayışının bir ürünüdür. Daha çok tek figürden oluşturduğu kompozisyonlarda pürüzlü doku etkisini leke ve renk ile destekleyerek plastik bir değer kazandırma arayışındadır. Bu plastik doku öğeleri ise izleyicide hüznü ve düşünceli bir ruh halini güçlendirmektedir. Çalışmalarında plastiğin temel sorunları etrafında sentezler yapan

Leyla Gamsız, formların ve perspektifin iki boyutluluğunu geleneğe bağlamaktadır. Ayrıca birikimi ve gözlem yeteneği ile resimde sorgulamıştır.

Mark Bradfort

Görsel 63.

Mark Bradfort, *White Painting 'Beyaz Tablo'* Tuval üzerine karışık teknik ve kolaj, 259 × 366, 2009

Bradford yırtma tekniğini kısmen gerçeküstücü dekolaj tekniğinden kısmen de ilk kez Jacques Villegle ve Raymond Hains tarafından 1950'lerde kullanılan afişist yönteminden yola çıkarak türetmiştir. Özellikle Fransız yeni gerçekçilerin yaklaşımı sokak panolarındaki afişlerden koparılan parçaların tamamen soyut kompozisyonlar meydana getirecek şekilde birleştirilmesiyle karakterize edilir, ancak Bradford ayrıntılı, şematik bir figüratif çalışma yapabilmek için yüzeyi emaye boya, mürekkep ve başka malzemelerle kaplayıp kalınlaştırır. Bu yüzeylerin rengini değiştirmek ya da belirli alanları bir tür desen yapar gibi kazıyıp çıkarmak için kum döken, ütöleyen, bazen de ağartıcı kullanan sanatçı, yapıtın gelişim sürecini daha da karmaşıklarlaştırır. Sonuçta elde edilen etki ise neredeyse zorlayıcı, çok kuvvetli yarı psikodelik Bir imge, metin, desen ve doku yığınıdır (Wilson, 2015: 72).

Görsel 64.

Mark Bradford White Painting 'Beyaz Tablo' isimli eserinden bir ayrıntı

Görsel 65.

Mark Bradford, White Painting 'Beyaz Tablo' isimli eserinden bir ayrıntı

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SANATTA MALZEMEYLE İFADE VE DOKU ÜZERİNE UYGULAMALAR

Görsel 66.

İsimsiz, tuval üzerine yün, karışık teknik, 35 × 50

Görsel 67.

İsimsiz, tuval üzerine yün, karışık teknik, 35 × 50

Görsel 68.

İsimsiz, tuval üzerine yün, karışık teknik, 35 × 50

Görsel 69.

İsimsiz, tuval üzerine yün, karışık teknik, 35 × 50

Görsel 70.

İsimsiz, tuval üzerine yün, karışık teknik, 35 × 50

Görsel 71.

İsimsiz, tuval üzerine yün, karışık teknik, 35 × 50

SONUÇ

Tez bağlamında sanatta geçmiş dönemlerden başlayan ve daha çok boya, fırça ve kil gibi malzemelerle başlayarak eserlere yansımalarını gördüğümüz doku unsurunun, zamanla farklı ifade biçimleri kullanılarak sanata farklı bir bakış açısı getiren bir unsur olduğu görülmüştür.

Sanatçılar eserlerinde ağaç kabuğu, cam, kumaş, metal parçalar ve günlük hayatta karşılaştığımız nesnelere kullanarak, farklı doku etkileri oluşturmuş olup, izleyicide farklı algılar yaratmakta da oldukça başarılı olmuşlardır.

Sanatta kullanılan nesne değiştikçe, dokularda da aynı şekilde farklılıklar meydana geldiği görülmektedir. Tuvallerde kullanılan boyaların dokularını görmeye aşikarken, zamanla doku unsuru daha farklı yöntem ve tekniklerle karşımıza çıktığı görülmüştür.

Birbirinden farklı doku malzemelerinin sanat eseri olarak karşımıza çıkması ile birlikte sanata bakış açılarında da buna bağlı olarak değiştiği görülür. Bu anlamda doku unsuru bazı sanatçıların kolajlarına hazır nesne kullanarak eserler üretmelerine, enstalasyon çalışmalarına, heykellerine ve farklı malzemelerle birlikte oluşturdukları eserlerine, farklı ifade biçimlerine yansımalarını görmek mümkündür. Bu süreç ile birlikte dokunun artık sanatın ayrılmaz bir unsur olduğu görülmüştür.

Sanatçılar dokuyu farklı şekilde kullanmışlardır. Bazı sanatçılar var olan bir nesnenin kendi doğal dokusunu sanat eseri olarak kullanırken, bazı sanatçıların ise var olan bir nesneyi farklı tekniklerle sanat eserlerinde kullandıkları görülmüştür. Yine bu anlamda bakacak olursak, bazı sanatçılar ise çalışmalarında kendi dokularını üreterek, dokuyu farklı bir bakış açısıyla görülmüştür. Böylelikle dokunun kullanımındaki farklı yorumlamalarda bulunan sanatçılar ve eserleri ile dokunun sanattaki yerinin önemi ve ifade biçiminde insanlara farklı bir bakış açısı getirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda sanatçıların artık sanatın ötesine geçen malzemeleri kullanması ve yaratıcılıkları ile düşüncelerini bir araya getirip, doku ile birlikte de ifade ederek, değerli eserler üretmiş oldukları sonucuna varılmıştır.

KAYNAKÇA

- ALPER Akçay, A. (2012). Duygusal ve Mantıksal Çözümleme: Ekspresif Anlatım. (Sanatta Yeterlik Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arıman, Y. (2019). Dokunun Duyumsanması . Sanat ve Tasarım Dergisi , 9 (2) , 414-42.
- Burunsuz, M. (2020). ALTERNATİF BİÇİMLENDİRME TAVRI VE MALZEME KULLANIMIYLA ANTONI TAPIES . İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi , 6 (2) , 51-60 .
- Ersoy, Ayla (2002). Sanat Kavramlarına Giriş. (3. Baskı). İstanbul: Yorum Sanat Yayıncılık.
- FINEBERG, J. (2014). 1940'tan Günümüze Sanat: Varlık Stratejileri. (G. E. Simber Atay Eskier, Trans.) İzmir: Karakalem Kitabevi Yayınları.
- Fineberg, J. (2014). 1940'tan Günümüze Sanat: Varlık Stratejileri. (G. E. Simber Atay Eskier, Çev.) İzmir: Karakalem Kitabevi Yayınları.
- Giderer, H. E. (2003). Resmin Sonu. Ankara: Ütopya Yayınevi ETİ, S. (1971). Çağdaş Sanat. Ankara: Karaca Ofset.
- Goldberg, Itzhak; Monnin, Françoise (2004). La Sculpture Moderne; Centre Georges Pompidou, Edition Scala, Paris
- Gökaydın, N. (2002). Temel Sanat Eğitimi Sanat Eğitimi Öğretim Sistemi ve Bilgi Kapsamı. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Hollein, Nina (2004). Yves Klein-into the blue, (translation John S. Southard), Hatje Cantz, Ostfildern-Ruit
- Januszczak, Waldemar; Great Masters of Art, Quantum Books Ltd., Çeviren. Yavuz Tokgöz, London, 2003.
- KALMIK Ercüment, Tabiat ve Sanatta Doku, 1.b., İ.T.Ü Mimarlık Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1970.
- Ocvirk, O.G., Stinson, R.E., Wigg, P.R., Bone, R.O., Cayton, D.L. (2013) Sanatın Temelleri Teori ve Uygulama. İzmir: Karakalem Kitabevi Yayınları.
- Önder, Şenyapılı; "Gözle Algılanan Sanatlarda Mekan", Sanat Dünyamız, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, S.78, 2000.

- RAGON, M. (1987). Modern Sanat. (V. Kanetti, Trans.) İstanbul: Cem Yayınevi.
- Sanat Kitabı, 500 Sanatçı 500 Sanat Eseri. (M. Haydaroğlu, Çev.) İstanbul: YEM (qo
- Seylan, A. (2005). Temel Tasarım. Ankara: Dağdelen Basın Yayın.
- Smith, Edward, Lucie;. (2004). Visual Arts In The 20Th Century. (E. Kılıç, B. Kovulmaz, O. Akınhay Çev.). İstanbul, Akbank Kültür Sanat Yayınları, Stampa Basım Sanayii.
- Sözen, M.& Tanyeli, U.(2001). Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü. Remzi Kitabevi:İstanbul.
- Tanyeli, Uğur; "Mekan" Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, Yem Yayın, İstanbul, 1997, s. 1193.
- Tapiés, A. (2014). Sanat Pratiği. Dost Kitabevi: Ankara.
- Thompson, Jon (2014). Modern Resim Nasıl Okunur. (1. Baskı). İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Uz, A, Uz, N. (2019). Yenilikçi Ve Yaratıcı Sanatın Önemli Temsilcisi: Eserleriyle Antoni Tapiés. Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi, Cilt 5, Sayı 9, s. 346-357.
- Üner, Özlem (2010). Resmin Temelleri. (1. Baskı). Ankara: Say Yayınları.
- WILSON, M. (2015). Çağdaş Sanat Nasıl Okunur? 21. Yüzyılın Sanatını Yaşamak. (F. C. Erdoğan, Trans.) İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Wolf, N. (2005). Dışavurumculuk (Ekspresyonizm). Remzi Kitabevi:İstanbul.

İNTERNET KAYNAKLARI

İnternet kaynağı: <https://www.kunstmuseum.nl/en/exhibitions/henk-peeters>

İnternet kaynağı: <https://www.operagallery.com/artist/chun-kwang-young>

İnternet kaynağı: <https://www.yvesklein.com/> (Yves Klein resmî sitesi)